

Nyugat-magyarországi Egyetem
Geoinformatikai Kar

Budapest I. kerületének fejlesztési lehetőségei közösségi forrásokból

SZAKDOLGOZAT

Konzulensek:

Dr. Udvardy Péter
NymE-GEO egyetemi docens

Készítette:

Laczkó Noémi
Nappali tagozat
Földmérő és földrendező mérnöki alapszak
Földrendező szakirány

Székesfehérvár
2013

Tartalomjegyzék

1. Előszó	2
2. I. kerület története	3
2.1. I. kerület helyzete napjainkban	8
3. Városfejlesztés.....	11
3.1 Városfejlesztési alapfogalmak	11
3.2 Szabályozási rendszer.....	13
3.3. Programok, pályázatok Európai Unió forrásokból.....	16
4. Megvalósult projektek	19
5. Megvalósuló projektek.....	28
6. Budapest I. kerületének városfejlesztési lehetőségei	36
6.1 Az I. Kerület hosszú távú jövőképe.....	37
6.2 Jövőbeni fejlesztési javaslatok	39
7. Összegzés	43
8. Irodalomjegyzék	44
9. Mellékletek.....	45

1. Előszó

Fontosnak tartom, hogy szakdolgozatomat, olyan tárgyban dolgozzam ki, amely számomra érdekelt és egyben megvalósítható is. Témám az I. kerület helyzetével, városképével foglalkozik. Nagy szerepet játszott a választásomban, az a tény, hogy ebben a környezetben nőttem fel. Szívemen viselem a lakóhelyem sorsát, milyen irányba változik meg a kerületről alkotott kép. Bemutatásra kerül majd a kerület kialakulása, helyzete a múltban és a jelenben. Megismertetem, milyen pályázati formák léteznek, és milyen folyamatok zajlanak le, egészen a projektek megvalósításáig. Ennek segítségével egy hozzá nem értő ember is belelát a háttérben történő eljárásba. Elsősorban azonban a 2007 -2013 közötti időszakban megvalósult és jelenleg is megvalósuló projektekre fogom helyezni a hangsúlyt. Továbbá szeretném feltárni a saját fejlesztési javaslataimat, ami a kerületet még szebbé formálhatná.

2. I. kerület története

Budapest I. kerülete a Duna jobb partján fekszik, Budán. Északról a II. kerület, délről a XI. kerület, nyugatról a XII. kerület, míg keletről a Duna által az V. kerület határolja. A kerület több részből tevődik össze, a Budai Vár mellett a kerület része a Víziváros és a Krisztinaváros, valamint a Tabán és a Gellért-hegy északi része is. Sorszáma utal a főváros életében betöltött központi szerepére, fontosságára. Több évszázadon át az ország központja volt. Népessége közel 30.000 lakost számlál. A kerület jellege elég széles skálán mozog a laza parkvárosias beépítéstől egészen az intenzív városközponti beépítésig.

A Víziváros fekvését tekintve a Budai várhegy lábánál található, ami az I. és II. kerület részét képezi. A budai várhegy északi és keleti lejtőjén a Dunáig lenyúlóan helyezkedik el. Határai: Várfalak – Ybl Miklós tér – Duna part – Bem tér – Bem utca – Mártírok útja- Széna tér.

Az első települést a Víziváros területén a korai germánok alapították. A közel 500 évig tartó népvándorlás során megfordultak itt a frankok, hunok, germánok, keleti gótok, longobárdok, avarok. A római kor idején, a Batthyány tér és környéke fontos közlekedési útvonalnak számított, amely elsősorban stratégiai jelentőséggel bírt. Nem volt ez másképp a középkor idején sem. Ebben az időszakban már kikötő is épült a Batthyány térnél, ami lehetővé tette a kereskedelem megalapozását, fellendülését. A városrész fejlődését a kereskedelmi jelleg biztosította. Buda vásárait elsősorban a Víziváros utcáin tartották a Várban lévő helyszűke miatt. Az 1838-as nagy árvíz és 1848-as szabadságharc komoly károkat okozott a városrészben. A századforduló utolsó nagy remekműve a Batthyány téri vásárcsarnok volt. A II. világháború után került megépítésre az első metró, ami nagyban hozzájárult a terület forgalmának növeléséhez. A kerületet alapjában véve nem jellemezte ipari tevékenység, egyetlen komoly ipari létesítménye Ganz Ábrahám által alapított vasöntőde volt. Említést kell még tenni Buda város első temetőiről, melyek a Vízivárosban kaptak helyet. Az 1900-as években számolták fel és építették be ezeket a területeket. Az akkori temetőt a mai Szász Károly utca fogja közre.

Fontosabb közterületei: Batthyány tér, Bem József utca, Bem rakpart, Bem tér, Clark Ádám tér, Csalogány utca, Fő utca, Széna tér.

Nevezetességei: Alagút(Clark Ádám tér), Budavári Sikló, „0” kilométerkő (Clark Ádám tér), Alsó-vízivárosi Szent Erzsébet-plébániatemplom (kapucinus templom, Fő utca 32.), Szilágyi Dezső téri református templom, Szent Anna-templom(Batthyány tér 7.), Szent Ferenc sebei templom és egykori ferences kolostor, Király fürdő (Fő utca 82–86.), Bem József szobra.

A Budai vár (várnegyed) fekvése egyedülálló. Nyugatról a félkörben húzódó budai hegyek gyönyörű kilátása veszi körül, keletről a Duna vize nyújtja ugyanazt a katartikus élményt.

A Budai vár hosszú és régi múltra tekint vissza. Építése 1243-ban indult meg II. Béla rendelkezésére a tatárok kivonulását követően. Buda történetében fordulópontot jelentett, hogy a 15. század második felétől ide költözött a királyi udvar. A vár két egységből épül fel, mely jól elkülöníthető egymástól: Polgárváros és a királyi palota együttes. Ez utóbbi a XIV. század közepe táján királyi székhellyé vált. Ebben az időszakban élte fénykorát a város mind gazdasági, kulturális és politikai tekintetben. Az ország központjának tekintették. A XVI. századra ez már nem mondható el. Virágkorának az oszmán hódítás vetett véget. A mohácsi csata után a törökök felgyújtották a várat és a házakat. A visszafoglalási kísérletek egészen 1686-ig elhúzódtak. Addig is a vár folyamatos ostrom alatt állt. Megkezdődtek az újjáépítési munkálatok az 1700-as években. 1703-ban visszanyerte a szabad királyi város jogait. A magyarok száma kezdetben csekély volt, majd fokozatosan nőtt. A Budai várat újabb támadás a szabadságharc idején érte. A várnegyed az 1870-es években vált az arisztokrácia számára kíváncsított hellyé. Hatalmas építkezési mozgalmat vont maga után. Utolsó csapást a II. világháború mérte a várra. Helyreállítása több évtizedekig tartott. Egyes épületek üresen maradtak, vagy lebontásra kerültek (Sándor palota, helyőrségi templom). 1975-ben kialakításra került luxusszálló a Vár turisztikai szerepét jelezte. 1987-ben az UNESCO világörökséggé nyilvánította a Várnegyedet és annak környékét.

A vár bástyái:

A savanyúbástya, eredeti neve Eksi as Kuleszi volt, AXVII. században építhették a törökök, védelmi funkció betöltése céljából. Különböző kisebb fajta ágyútípusokat

helyeztek el ezen a területen. Az 1800-as években kialakított sétány részét képezte. 2011-ben pavilon épült a helyére.

Veli Bég bástya a várnegyed nyugati erődrendszerének egyik nevesebb bástyája, török nevén Veli bej kuleszi. A XVI. század második felében építették meg. Jelenleg helyén, erdélyi kettes huszárok emlékszobra található.

Esztergomi bástya közvetlenül a Hadtörténeti múzeum mellett helyezkedik el. A törökök a Földbástya nevet adták neki. A bástya belsejében ágyútermek voltak kiépítve. Buda visszafoglalásakor, 1686-ban porig rombolták. Helyén, Buda visszafoglalásának emléktáblája áll, megközelítőleg ugyanott, mint ahol a felmentő csapatok először megérkeztek.

Sziavus pasa kuleszi bástya a vár északi oldalánál található. Sziavusz pasa a 1500-as évek elején építtette meg. Kezdetben ez egy félkör alakú bástya volt, míg nem 1686-ban szétrombolták. 1763-ig újra felépítették, azonban később elbontásra került.

Anjou bástya a bástyasétány északi oldalánál helyezkedik el, az esztergomi rondellától a Bécsi kapuig húzódó ágyúteraszon. II. világháborút követően kapta az Anjou elnevezést. 1936-ban két oldalt fasorral ültették be.

Murád pasa bástyája az északi falnál a Bécsi kaputól nyugatra helyezkedik el. Építése az 1650-es évekre tehető.

Buzogánytorony a Budai vár dél részén elterülő egyedi kialakítású létesítmény. Falát kváderkövekből építették. Henger alakú, felső részén buzogányszerű tetőrész található lőrésekkel ellátva. Ez a felső rész már a 20. században épült.

1.2 ábra Buzogánytorony a rondella falával (forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl: Tower_in_the_Buda_Castle-1.jpg)

Karakas basa bástyát 1618 és 1621 között állították fel. Alsó része kör alakú, felső szintje pedig sokszögű. A XX század elején lebontották, azonban később az eredeti állapotnak megfelelően renoválták, egyedül a régi sátortető hiányzik róla.

Kászim basa bástya más néven a Fehérvári rondella. Kászim pasa a fehérvári kapu megerősítése céljából építette meg a bástyát. Átmérője meghaladja az 50 métert, magassága pedig a 4,5 métert. Ezzel a vár legnagyobb bástyájának minősül. 1867-ben lebontották, majd az 1900-as években újjáépítették.

Erdélyi bástya a legkorszerűbb erőd. Alaprajzát tekintve szögletes, 22 méter széles és 50 méterre előreugró. A várfalhoz hosszú szárnyakkal illeszkedik. ¹

1.1 ábra A palota 1856.évi keleti homlokzatterve /forrás: multbanezo.blogspot.hu/

További nevezetességei: Bécsi kapu, Budavári evangélikus templom(Bécsi kapu tér), Budavári Labirintus Budavári Palota, Francia Intézet, Halászbástya, Mátyás-templom, Nemzeti Táncszínház, Magyar Országos Levéltár, Sándor-palota, Budavári Sikló, Szentháromság-szobor, Várszínház.²

A mostani *Krisztinaváros* régebbi elnevezése a Fehérvári völgy. Mátyás király ideje alatt ez a völgy elsősorban udvarkertnek minősült, mely idővel a Nyárshegy magaslatáig kiterjeszkedett. Megemlítendő a török temető, mely a mai krisztinavárosi templom helyén és a mellette lévő völgy mentén helyezkedett el. Az egykori fehérvári kapu alatt, egy zsidó temető is helyet kapott a völgyben. Krisztinaváros a nevét Mária Terézia lányáról, Krisztináról kapta. Az 1838-as nagy árvíz idején a környező területekről ide menekültek a polgárok. 1883-tól kezdődött egy nagyobb építkezési láz, melynek köszönhetően csinos nyaralók, emeletes házak, tanintézmények épültek. ³

¹ Dittrichné Vajtai Zsuzsánna, 2012 pp.7-28

² http://hu.wikipedia.org/wiki/Budai_V%C3%A1rnegyed

³ Koltai András, 2006

Nevezetességei: Krisztinavárosi plébániai temploma, amely copf stílusban épült. A Városmajori Jézus Szíve plébániatemplom és harangtorony. Ezen kívül megtalálható a Tabán mozi és a Krisztinavárosi könyvtár.⁴

A *Naphegy* a várhegytől nyugatra levő domb, a Gellért-hegy északra felkapaszkodó része. A törökök foglyaikat itt húzták nyársra, ezért kapta a Nyárshegy nevet. Törökök kiűzése után a letelepedett lakosok napraforgóval ültették be a hegyvidéket, hogy abból olajt készíthessenek. Később, Mária Terézia korában került újra előtérbe a szőlő ültetése.⁵

A *Vérmező* a várhegy nyugati oldalánál található. Közel 140.000m² területen fekszik. A mai vérmező területét régen az ördög árok szelté ketté, mely a Tabánon, Horváth kerten is keresztül folyt, végül a Dunába torkollott. Mátyás király idejében harci játékokat és ünnepségeket tartottak itt. 1795-ben kivégezték az első magyarországi köztársasági mozgalom vezetőjét és társait, innen kapta nevét a Vérmező. Az 1900-as években a az ördög árkot beboltozták és a területet feltöltötték. Több fejlesztési lehetőség is felmerült, végül a parkosítás mellett döntöttek. Növényvilágát gondosan, szakszerűen válogatták ki.

1.3 ábra A budai Vérmező területe a háború alatt Forrás:

A *Tabán* egy olyan lankás völgyes terület, amely a Naphegy és Várhegy déli részén lefutva felkapaszkodik egészen a Gellérthegy északi oldalára, keleten viszont elér a Dunáig. Régebben nagyobb területet alkotott, mint napjainkban. Fekvése és elhelyezkedése kedvező volt a települések kialakításához. Korszerű, városias kiépítése a tatárjárást követően 1247-ben kezdődött meg IV. Béla parancsára. A település központja a plébániatemplom volt, amelyet Gellért emlékére létesítettek. Ezért más néven, Szent Gellért városának is nevezték a városrészt. Zsigmond király idejében vált fontossá a meleg vizű források hasznosítása. Három fürdő helyezkedik el a Tabán térségében: Rácfürdő,

⁴ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Krisztinav%C3%A1ros>

⁵ Hofecker Ferenc, 1903

Gellért fürdő, Rudas fürdő. Meglepő tény, hogy a török hódoltság ideje alatt nem pusztult el, hanem továbbra is virágzott a környék. A törökök kiűzése után az elnéptelenedett területeket, különböző kultúrájú lakosokkal népesítették be. A Tabán területe így újra fejlődésnek indult. A 2.800 főből álló lakosságának 95%-a szerb, maradék 5%-a pedig magyar volt. Elsősorban iparral, kereskedelemmel és borászattal foglalkoztak. 1810. szeptember 5-én bekövetkezett tűzvész határozta meg a település szerkezetét, arculatát. Ez a tűz áterjedt a Viziváros, Krisztinaváros és Halászbazár egy részére is. A következő természeti csapás az 1838-as nagy árvíz volt. A súlyos károk hozzájárultak a városrész fejlődésének elmaradásához, elszegényesedéséhez. Az 1970-es években, az egyesítést követően vált nyilvánvalóvá a Tabán elmaradottsága. Különböző rendeletek és törvények születtek, egyesületek, szervezetek alakultak, hogy megteremtsék a megfelelő háttérrel a városrész felzárkóztatásához. 1933-ban végül lebontották a Tabánt. A lebontott házak helyén ásások folytak, parkosították, hogy a fürdőcentrum részére előkészítsék a területet. Azonban a II. világháború megakadályozta a létesítmény kivitelezésre kerülését. A megrongált épületeket újjáépítették még az 1990-es években. A Tabán napjainkban aktív társadalmi élet középpontja és zöldfelülete miatt drága kincs Budának.⁶

Nevezetességei: Alexandriai Szent Katalin-plébániatemplom, Erzsébet királyné szobra, Rác fürdő, Rudas gyógyfürdő, Várbazár, Várkert palota Ybl Miklós szobra.⁷

2. 1. I. kerület helyzete napjainkban

Társadalmi helyzete:

Az I. kerület lakossága 1891-ben 33. 882 fő volt, ez az érték az 1990- es években közel hasonló 34.778 fő volt. Napjainkban Budapest I. kerületének lakossága 24-25 ezer között mozog. A 2009-2011 között számlált lakosságot az 1. melléklet mutatja. Ez a szám évről évre csökken. Okozhatja a komfort nélküli vagy félkomfortos lakások megszűnése, illetve a lakások irodai és üzleti célra történő átalakítása is. Az itt lakó emberek igyekeznek fenntartani ezt az életszínvonalat, amit magukénak tudhatnak. Sajnos a kerületre jellemző az előregedő társadalom.

⁶ Végváry Annamária, 2000

⁷ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Tab%C3%A1n>

Budapest egyik legkisebb területtel rendelkező kerülete. Csupán 3.41 km²-en terül el. Ezzel a város területének kevesebb, mint 1%-át fedi le. Ettől függetlenül az egyik legnépesebb városrésznek számít a 7.252km² / fő népsűrűséggel.

Ahogy az 1. melléklet is mutatja, az I. kerületben előforduló nemzetiségek (magyar, roma) aránya alacsony.

Az oktatási intézmények száma a fővárosban, az országos viszonyokhoz képest magasnak számít. A kerületben található intézmények száma átlagosnak mondható a többi városrész kiterjedéséhez viszonyítva. 8 óvoda, 6 általános iskola, 8 gimnázium és 3 szakközépiskola található itt. Összehasonlítását meg lehet nézni a táblázatot a 2. számú mellékletben.

A munkanélküliség aránya itt a legalacsonyabb a többi kerületet figyelembe véve, összesen 195 fő, ami a fővárosi átlagnak 0,79%-a. Az adózók száma hasonló értéket mutat, mint a főváros többi kerületében, ami 45,3%.

Gazdasági helyzete:

Egy kerület állapotát csak a főváros gazdasági helyzetén keresztül lehet bemutatni annak egységessége miatt. Tény, hogy működtető eleme a természeti és épített értékein alapuló turizmus és kereskedelem. Az ipar sosem játszott fontos szerepet a kerület életében. Az egy főre jutó GDP (Gross Domestic Product, magyarul bruttó hazai termék) ének az értéke Budapesten majdnem háromszorosa, mint a fővároson kívül esőknek.

Tudni kell a kerület helyzetéről, hogy erősen koncentrált térsége a külföldi tőkebefektetésnek. Közel 14.000 külföldi érdekeltségű vállalkozás van Budapesten. Számuk az idő előrehaladtával egyre nőtt. A társas vállalkozások száma a fővárosban a legmagasabb. A statisztikát nézve, a cégek 40% - a található Budapesten. Számuk négy év alatt közel 30.000-rel emelkedett. Az I. kerületben kiemelkedő értékszámban van jelen a szakmai, műszaki, tudományos jellegű vállalkozások.

Fontos gazdaságot befolyásoló tényező, a foglalkoztatás mértéke. A foglalkoztatási arány a fővárosban meghaladja az 50%-ot, vagyis magasabb, mint az országos átlag.⁸

Zöldterületei:

⁸ Fehérvári Et Al,2012 pp.49-65

2002-es KSH adatok alapján 880.000m² 100%-ban gondozott parkterülettel rendelkezik az I. kerület. Ez a többi kerülethez viszonyítva kimagasló érték. Térségében 20 db játszótér található, aminek területe eléri a 33.000m²-t. A parkosított zónák alapja a zöld felületek architektúrájának. Hozzá kell tenni, hogy ezek a területek természeti adottságaikból kifolyólag ilyenek és nem estek át módosításokon. A Vérmező, a Horváth kert és a Gellért-hegy hármasa zöld folyosót alkotna, ha pár krisztinavárosi lakóépület nem helyezkedne el közte. Ezen kívül a Naphegyet borító zöld felület is kiemelkedő. A zöldfelületi rendszer kiemelkedő eleme a Duna mentén kialakított fásított sétány.⁹

⁹ Balázs Adrienn Et Al, 1998 pp.62- 64

3. Városfejlesztés

3.1 Városfejlesztési alapfogalmak

Mi a városfejlesztés? Városfejlesztésről beszélünk, ha egy nagyobb összefüggő területet, városrészt veszünk fejlesztés alá. Legkisebb fejlesztési kiterjedés belterületen a telektömb lehet. Célja általában egy összetett építési program megvalósítása, egy adott területen. Ezeknek a programoknak a megvalósulási ideje több évtizedig is elnyúlhat. A városfejlesztésre irányuló törekvéseket az adott településhez tartozó rendezési tervben fogalmazzák meg. A városfejlesztés minden esetben egy városrész komplex fejlesztését, rehabilitációját foglalja magában. Ez alatt értendő például a különböző lakóterületek, turisztikai célú területek, ipari területek, zöldterületek fejlesztése, rehabilitációja. A városfejlesztés, összehangolt megvalósítási folyamatot igényel.

A komplex városfejlesztés során három fontos szempontot kell figyelembe venni:

- műszaki,
- pénzügyi,
- és városrendezési szempontokat.

A fejlesztéseknek jogilag és fizikailag is előállításra kerülnek a megadott pénzügyi paraméterekkel együtt. A településfejlesztési feladatokat a településhez tartozó önkormányzatnak kell megoldania. Közterületi infrastruktúra fejlesztésével, megfelelő közterületek kialakításával, a rendezési tervben előírt bontásokkal és új építési telkek kialakításával egy olyan területet kapunk, amely mind infrastruktúrájával mind építési lehetőségeivel megfelel a rendezési tervben meghatározott paramétereknek.

Operatív városfejlesztésről beszélünk, mikor közterületek kerülnek átalakításra, miközben a közterületek által határolt telkek telekosztása átalakításra kerül, hogy a területrendezési tervben előírányzott beépítési módot elérjék. Az operatív városfejlesztés jellegzetessége, hogy az akcióterület bizonyos részein, esetleg az egész területet érintve a tényleges telekhatárok változtatásra kerülnek. Ahhoz hogy megfelelő pontossággal meg lehessen szabni a fejlesztési megbízásokat és az építési alternatívákat, fontos szempont a beépítési koncepció optimális kidolgozása.

A városfejlesztési akció végrehajtása során a fejlesztési bevételek és a fejlesztéshez szükséges kiadások egyenlege lehet pozitív előjelű, negatív előjelű, illetve nulla is. Ezek a városfejlesztési akciók általában negatív előjelűek. Kivételt képeznek azok a fejlesztési programok, melyek a legpiacképesebb tartalommal rendelkeznek, a legjobb helyen és időben. A negatív előjeltől függetlenül végre kell hajtani a városfejlesztési akciót. Ilyen például a város rehabilitációja. Az önkormányzat számára ez egy szükséges beavatkozás, ami segít a városrész gazdaságának és társadalmának megfelelő felzárkóztatásában.

Az önkormányzat komplex városfejlesztési törekvései során, piacgazdasági körülmények között szükség van építési vállalkozásokra, ingatlanfejlesztőkre és operatív városfejlesztésre. Az önkormányzat feladata az operatív városfejlesztés és az ingatlanfejlesztés, az építési tevékenységek pedig a magánvállalkozások feladata. A komplex városfejlesztési akció előkészítésének legfontosabb tervezési eszköze az akcióterv. Az önkormányzat képviselőtestülete hagyja jóvá határozat formájában az akciótervet.

Az akciótervnek az alábbi paraméterekkel kell rendelkeznie, hogy a fejlesztések a rendezési tervnek megfelelően valósuljanak meg:

- pénzügyi paraméterekkel,
- időtartam alatt és ütemezéssel,
- városépítészeti, beépítési és műszaki paraméterekkel.

Az akcióterv kidolgozása egyfajta többlépcsős módszerrel, tartalmának egyre konkrétabb meghatározásával történik.

A szabályozási tervhez az akció terv többféleképpen viszonyulhat.

- Van az az eset, amikor a városfejlesztési akcióterv hasonló tartalommal bír, mint az érvényben lévő szabályozási tervben leírt szempontok. Ebben az esetben nincs szükség a rendezési terv korrigálására.
- Másik eset, amikor a városfejlesztési akció tartama nem felel meg a szabályozási tervben foglaltaknak, ezért elengedhetetlen a rendezési terv átdolgozása.

Az akció terv alkotóelemei az operatív városfejlesztési koncepció, illetve pénzügyi koncepció és a kijelölt akcióterületre irányuló felmérés.¹⁰

¹⁰ Bajnai László, 2007

3.2 Szabályozási rendszer

„Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló” 1997 évi LXXVIII. törvény a településrendezési terveket alapul véve speciális eltérésekkel rendelkezik a főváros területére vonatkozóan. A törvény kimondja, hogy a fővárosi önkormányzatnak kell engedélyezni a Fővárosi Településszerkezeti Tervet, a Fővárosi Szabályozási Kerettervet és a kerületi önkormányzatoknak kell engedélyezni a Kerületi Szabályozási Tervet.

„A főváros területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek, valamint a környezeti elemek védelmével kapcsolatos általános követelményeket a fővárosi építési keretszabályzatban”¹¹, vagyis a Budapesti Városrendezési és Építési Keretszabályzatban (BVKSZ) szükséges a Fővárosi Önkormányzatnak megállapítania.

A *Fővárosi Szabályozási Keretterv* a törvény definiálása szerint: „az a fővárosi településrendezési terv, amely a főváros közigazgatási területének felhasználásával és beépítésével, továbbá a környezet természeti, táji és épített értékeinek, valamint a környezet elemeinek védelmével kapcsolatos általános követelményeket megállapító fővárosi építési keretszabályzatot térképen, rajzi formában ábrázolja.”¹² A Fővárosi Szabályozási Kerettervben definiálásra kerül a főváros egészét, vagy több kerületét érintő, a fővárosi önkormányzat hatáskörébe tartozó fontosabb szabályozási elemek.

Kerületi Szabályozási Terv (KSZT): Meg kell határozni a keretövezetek építési övezeteit területi lehatárolással. Ezek képezik az építésügyi hatóságok munkáját. Ennek alapján folyhat le az építési engedélyezési eljárás a keretövezettel és az építési övezettel szorosan összekapcsolódva.

A KSZT elkészítésének három lehetséges módozata van:

1. A kerület teljes területére kiterjesztve, a korábbi alapterv Kerületi Szabályozási Terveként,
2. a kerület bizonyos, minimum a nagyforgalommal rendelkező utak, kerülethatár belterülethatár vagy közigazgatási határ által körülvett területre kiterjesztve,
3. kivételes körülmények között a kerületben fellelhető önálló telektömbökre kiterjesztve.

¹¹ Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997 évi LXXVIII. törvény

¹² Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997 évi LXXVIII. törvény.

A törvény nem mondja ki teljes egyértelműséggel, hogy a tervnek milyen tartalommal és milyen lehatárolással kell rendelkeznie. A keretövezeteken belül található építési övezetek meghatározását a Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat (KVSZ) térképi mellékletei között kell dokumentálni.

A KSZT és a KVSZ továbbá:

- kerületi védelmi és térségre vonatkoztatott követelményeket írhat elő,
- a kerület saját érdekeit figyelembe véve, jogintézmények lehatárolását is elvégezheti
- a kerülethez tartozó úthálózatok fejlesztéséről is gondoskodhat, megfelelő szabályozási irányadással.

A KVSZ a kerület egészére, közigazgatási területére vonatkozóan készülnek el.

Keretszabályozás az első kerületben:

Területileg az ÁRT (Általános Rendezési Terv) városszerkezeti rendszerében a belső és a Duna menti zónába sorolható. A keretszabályozás célja, biztosítani az I. kerületben a sokszor lakófunkcióval elegyedő városközponti rendeltetés megvalósulásának a kritériumait, ezzel együtt a történelmi értékek fenntartását.

A Várhegy oldalánál a nagyvárosias, általában zárt sorú beépítésű lakóterület j (L1) és a városias, általában zárt sorú beépítésű lakóterület jellemzi (L2) városias, általában zárt sorú beépítésű lakóterület jellemzi, keretet adva a kerület arculatának. Zárt sorú beépítést igénylő övezetekbe, elhelyezhetők olyan intézmények, melyek terhelési értékei nem múlhatják felül a lakóterületekre vonatkoztatott szabályozásokat. Ilyen zárt sorú lakóövezetnek tekinthető a Csalogány utca, Attila út, Krisztina körút, a Naphegy lábánál elterülő és a Márvány utca környékén elhelyezkedő tömböt. A cél, az újonnan létrejövő épületek megfelelő elhelyezése a már meglévő impozáns környezetbe. A Naphegy és Gellért-hegy északi oldala kisvárosias, jellemzően szabadon álló beépítési lakóterület (L3), kerület övezeti besorolást kapott.

A Vár területén elhelyezkedő kerület övezet városközpontias (VK), ami lehetővé teszi az értékmegetartó fejlesztéseket, a történelmi értékek és a városkép sérülése nélkül. Ebbe az övezetbe sorolható a Bem rakpart, Fő utca menti országos jelentőséggel bíró intézmények, továbbá a Krisztina tér, Krisztina körutat körülvevő kerületi intézeteket

befogadó terület egységek. A Budavári palota kiemelt védeltséget élvez, ezért elengedhetetlen fontosságú a speciális szabályozása.

A Duna part mentén, a Tabán környezetében található Rudas és Rácfürdő helyreállítása időszerű lenne. Keretövezete intézmény (I) és jelentős zöldfelülettel rendelkező intézmény (IZ). Ebbe a keretövezetbe sorolható a Várkert is.

A kerület közművekkel gazdagon felszerelt, a fejlesztésekkel összekapcsolódva érdemes elvégezni, elsődlegesen a vízhálózatét. Az árvédelmi partfalat érdemes lenne megerősíteni, az évről - évre egyre nagyobb problémát okozó árvíz miatt. A tervezett szennyvízcsatorna kiépítése a Batthyány tértől délre biztosítható.

A kerületet érintő közlekedésben fennakadást okoz az átmenő forgalom mértéke. Ennek csökkentése a rakparti út észak- déli irányú kapacitás bővítése. Topográfiai okokból csak ezen az útvonalon valósítható meg a területigény növelése. További megoldást jelenthetne az északi – déli villamos útvonalak összeköttetése. A Déli pályaudvar rekonstrukciós módozatai, a különleges, intézményi funkciókkal vegyes használatú közlekedési területek (KV-IK) behatárolással, a telepíthető funkciók miatt kiemelkedő fontosságúak. (P+R) kiépítésére van igény a közelében elhelyezkedő metróállomás következtében. A Gellért-hegyen a parkterület kibővítésével a zöldterületi városi park (Z-VP) célzott területhasználati módú terület egységbe sorolható. A gyógyforrásokat felhasználó fürdők (Rudas fürdő, rácfürdő) helyreállítása a természeti értékek megtartásával történik. A Budai Vár felújítása a közkert (Z-KK) és a közpark (Z-KP) célzott területhasználatának megfelelően történhet.

A kerületben védelemre javasolt és a már védett fasorai az Alkotás utca, Alagút utca, illetve az Attila út mentén helyezkednek el. Z-KK és Z-KP területhasználatba sorolható továbbá, a Vérmező – Horváth kert parkvonulatát kísérve. Az I. kerület területének (3.41 km²) megközelítően 63%-a (2.15 km²) beépítésre szánt terület. A lakóterületek aránya ebből, majdnem a fele (1.04). Másik fele pedig vegyes terület. A déli pályaudvar térsége, belterületi városrészközpont vegyes fejlesztési területeként került definiálásra.¹³ A kerület terület felhasználását a 3. melléklet ábrázolja.

¹³ Balázs Adrienn Et Al, 1998 pp.10- 64

3.3. Programok, pályázatok Európai Unió forrásokból

Négy külön csoportba sorolható az Európai Unió támogatásai és forrásai:

- Strukturális Alapok: Európai Regionális és Fejlesztési Alap (ERFA), Európai Szociális Alap (ESZA), Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA), Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz (HOPE),
- Kohéziós Alap,
- Közösségi Programok,
- Közös Agrárpolitika (KAP).

Pályázatok pénzügyi perspektívái:

A pályázónak már a pályázat benyújtása előtt tudnia kell a projekt pénzügyi költségvetést és a megvalósítás menetét. Pályázatok támogatásának elnyerésének előnyei és hátrányai is egyaránt vannak.

Pályázati támogatás előnyei:

- A támogatás összegének egy részét vagy egészét általában nem kell visszatéríteni
- a projektek megvalósítása során különböző nemzetközi kapcsolatokra lehet szert tenni, ami a későbbiekben a pályázó előnyére válhat.
- módja van a pályázó szervezeteknek a projektben résztvevő partnerek technológiai és más erőforrásainak alkalmazására.

Pályázati támogatás hátrányai:

- A támogatás mértékének elbírálása és a pályázat beadása közötti időtartam több hónap is lehet. A projekt elindításáig még több időre van szükség, ami már években mérhető. Fel kell készülni arra az eshetőségre, hogy ezalatt az idő alatt a gazdaság változásokon esik át. Ilyen veszélyeztető tényezőnek számít, például: az árfolyam ingadozás, árnövekedés.
- Problémát okozhat a pályázónak a projekttel járó különböző adminisztratív feladatok és kötelezettségek elvégzése.

A pályázó számára eldöntendő kérdés, hogy a projekthez elnyert támogatásból származó előnyök vagy hátrányok vannak túlsúlyban. Számításba kell azt is venni, hogy milyen finanszírozási módok segítségével kivitelezhető a projekt (kockázati tőke bevonása,

forgóeszközhitel). Minden esetben a pályázónak egy részletes költségvetést kell készítenie, ami tartalmazza a kiadásokat és a forrásokat. Ehhez megfelelően kidolgozott munka- és üzleti tervre van szükség. A munkaterv a pályázat egyik fontos eleme. Különböző fázisokra bontható, a legfőbb adatokat fel kell tüntetni és leírást kell csatolni a pályázat benyújtásakor.

A pályázatok kiírásakor pontosan behatárolják, hogy az adott pályázaton belül mi számít jogos és nem jogos kiadásnak. Tehát, egy projekt összköltségénél külön figyelembe kell venni mennyi az összes költség és mennyi az összes jogos költség. Nem jogos kiadásoknak minősül az árfolyamváltozással járó plusz kiadások, kamatok. Jogos kiadásoknak tekinthető a ténylegesen a projekt kivitelezéséhez köthető költségek és a megvalósítás ideje alatt felmerülő költségek is.

Pályázatok gyakorlati szempontjai:

Az Európai Unió pályázati rendszer átlátására van szükség ahhoz, hogy a projektek kiírásához megfelelő tervek készüljenek el. A pályázatok kivitelezése magas költségeket von maga után. Ez az összeg egy közösségi program keretében pár millió forintot, míg egy kohéziós alap és egy strukturális alap pályázatainál tízmillió forintos nagyságrendű összeget jelent. Ilyen jellegű kiadásoknak tekinthetők a bér-, utazási és kommunikációs költségek. Számolni kell még a pályázat elbírálásának és a szerződés megkötésének az átfutási idejével is.

A pályázat komolyságától függően változik ez a periódus. Községi programoknál beletelik minimum egy évbe, nagyobb szabású pályázatok esetében évekről van szó, míg a szerződéskötés megvalósul. Egy másik fontos tényező a pályázat által nyert támogatás összegének megfelelő felhasználása. Az Európai Bizottság figyelemmel kíséri a pályázó pénzügyi tevékenységét és a támogatásból eredő kiadásokat.

A pályázatírásnál a kérelmezőnek a rendelkezésre álló lehetőségeket kell mérlegelnie. Általában a pályázó tudja milyen forrást keressen a fejlesztés megvalósításához, de előfordulhat az az eset is, amikor a pályázati kiírások áttekintése után találja ki. A kiírt pályázatok megtalálhatók Euoldal Pályázati Információs Portálon. De léteznek pályázatfigyelés céljából létrehozott információs weboldalak is. A kereső felületen megadott kulcsfontosságú szavak segítségével kapja meg a listát az általa érdekelt pályázatokról. A kiválasztott pályázat esetén a hozzá tartozó iratokat („Call for Proposal”,

„Call for Tender”) le kell tölteni, melyek tartalmazzák a pályázat kidolgozásához nélkülözhetetlen információkat, hivatkozásokat. A kiírás nyelve a közösségi programoknál az Európa Unió hivatalos nyelve, a strukturális alapok kiírásainál általában a magyar.

A pályázónak továbbá lehetősége van külső segítség bevonására. Egy szakszerű tanácsadó hasznosnak bizonyulhat a pályázatírás kidolgozásának munkafolyamatában. A projektmenedzserek a szükséges formai követelményeket tartják szem előtt a projektek tervezésénél. A közösségi programok és a strukturális alapok pályázati rendszere különböző egymástól.¹⁴

Pályázati formák összehasonlítását az 4. számú melléklet tartalmazza.

¹⁴ Földessy Aranka, Lovász Gabriella, 2004

4. Megvalósult projektek

A 2007- 2013 közötti periódusban megvalósuló fejlesztések száma több, kisebb szabású fejlesztési munkálatok. A megvalósult projektek esetében, a Budavári Önkormányzat elsősorban a pályázó szerepét töltötte be. Ezek a pályázatok kerülnek most részletezésre. Egy nagyobb költségvetésű projekt is bemutatásra kerül, ami a Rudas Gyógyfürdő és Uszoda helyreállításának részleteit tárja fel.

A fűtési rendszer és a külső nyílászárók energetikai hatékonyságának fokozása a Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálatánál

A projekt pályázója a Budavári Önkormányzat Egészségügyi Szolgálata. Pályázat neve: „5.3.0/A/09 Épületenergetikai fejlesztések”. Környezet és Energia Operatív Program keretében jött létre ez a fejlesztési lehetőség.

A támogatás döntésének dátuma 2010. 04. 22. a megítélt összeg pedig 20.958.368 Ft. Ebből az összegből a kellő önrészt a Budavári Önkormányzat biztosította a maga 10 millió forintjával és az Egészségügyi Szolgálat által megtakarított 4.231.000 Ft-ból.¹⁵

Az intézmény elhelyezkedését tekintve a XII. kerületben található a Maros utcában, ahol az I. kerületi lakosok egészségügyi ellátása valósul meg. Az elmúlt pár évben az energia ára olyan mértékben növekedett meg, amely további infláció esetén a létesítmény fennmaradását veszélyeztetheti. Ezek a plusz kiadások az intézmény számára hatalmas terheket ró.

Projekt célja egy olyan energiatakarékos intézmény kiépítése, mely a hő ellátás költségeit nagymértékben csökkenti és segítségével hosszútávon elképzelhető az építmény üzemeltetése. A pályázatra vonatkozóan, de azt megelőzve egy széleskörű vizsgálatra már sor került, rávilágítva az elavult, cserére szoruló alkatrészekre. Az ilyesfajta intézkedések hosszú távon térülnek meg és nagy anyagi forrást igényelnek, amelyek önerőből nem valósíthatók meg. A vizsgálatok során kiderült, hogy a hő ellátási lehetőségek közül a legjobb megoldás a földgáz alapú. A fűtőberendezések modernizációjára van szükség ahhoz, hogy a költségeket megfelelően mérsékelni lehessen. Emellett fontos szempont az

¹⁵ <http://www.nfu.hu/content/10814>

épületszerkezeti elemek feljavítása is. Ilyenek például a nyílászárók és az épületgépészeti rendszerek felülvizsgálata. Mivel ez egy régi építésű intézet, amit védelem alá kívánnak venni, ezért a nyílászárók korszerűsítése csak bizonyos szabályok betartásával lehetséges. Vagyis az eredeti anyag megőrzésével kell a feladatot elvégezni. A 7/2006 TNM rendeletben leírtaknak megfelelően fa nyílászárók, fa ajtók és fa ablakok hőszigetelt üvegezéssel kerülnek kialakításra. Az intézmény bizonyos részei olyan állapotban vannak, amelyek felújítást igényelnek. Így kézenfekvőnek tűnik a korszerűsítési és a karbantartási munkálatok egyszerre történő lebonyolítása. Az épületszerkezettel kapcsolatos tennivalók elvégzésére a legalkalmasabb a nyári, tavaszi szezon. Indirekt célnak tekinthető a káros tüzelőanyag igénybevételének mérséklése az egész országot beleértve, Budapest térségében fellelhető nagy koncentrációjú szén - dioxid fogyasztása és az üvegházhatás során termelődő légnemű anyagok minimalizálása. Előzetes becslések szerint a jelenlegi energiafelhasználás költségeinek 40% - a takarítható meg. Az ártalmas anyagok, mint a szén - dioxid kibocsátásának aránya is 40%-os visszaesést mutat¹⁶.

Elvégzendő projekt feladatok: A kazánház kiviteli tervének elkészítése és engedélyeztetése, építészeti és gépészeti bontása, átalakítása. Kondenzációs kazán beüzemeltetésére, új kémény építésére, festésre, elektronikai szerelésre, régi nyílászárók bontására, cseréjére és hulladékkezelésre kerül sor. A projekt megkezdése 2010.09.15. befejezése pedig 2010.12.31. Több, mint 70 nyílászáró kicserélésére valósult meg, melyek thermoplan üveggel vannak ellátva. ¹⁷

A Budavári Általános Iskola energetikai korszerűsítése

Pályázat neve: „5.3.0/A/09 Épületenergetikai fejlesztések. A pályázat nyertese a Kohéziós Alap támogatását élvezi. Az elnyert összeg 107.272.104 Ft.

A Budavári iskola 1966-ban épült, melynek energiafogyasztása igen számottevő. Problémát okoz még az elavult nyílászárók állapota, a falak hőszigetelésének minősége és vastagsága. Ezt figyelembe véve adta be a pályázatot az önkormányzat az Új Magyarország Fejlesztési terv Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) támogatási rendszerébe.¹⁸

Projekt célja: Az Önkormányzat kiemelt fontosságú feladatnak tekinti az energiafelhasználás mérséklését. A környezetszennyezés visszaszorítása segíti a terület

¹⁶ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=41160&akt_nyelv=hu&tipus=2

¹⁷ http://www.minalunk.hu/budavar/hirek/2518/256/Jelentos_korszerusites_a_Maros_utcai_szakrendeloben

¹⁸ <http://www.nfu.hu/content/10814>

jövőképének jó színben való feltüntetését. A korszerű berendezésekkel a káros anyagkibocsátás leredukálódik a megfelelő szintre. Az alacsonyabb energiafogyasztás alacsonyabb költséget jelent, ami nem elhanyagolható szempont, főleg, hogy állami intézményről beszélünk. Előzetes felmérések alapján megállapítható, hogy jelen állapotában a Budavári Általános Iskola az épületenergetikai szabályozás kritériumainak, nem felel meg. Alapos tanulmányozáson esett át az intézmény, felmérve, milyen beavatkozásokra van szükség a modern energetikai rendszer kialakításához. A szakértők szerint a külső falak hőszigetelését utólagosan kell megvalósítani. A nyílászárók cseréjével és a fűtési rendszer szabályozhatóságával, számottevő energia felhasználást lehet megspórolni.¹⁹ A homlokzatokat a vázig vissza kell bontani, majd vastag ásványgyapot hőszigetelő anyaggal ellátni. Az intézetben belül 208 radiátor került kihelyezésre, melyek termosztatikus szeleppel vannak felszerelve. Ezen felül egy szellőzőrendszert is beépítettek a tornaterem mennyezetén. Az energia mennyiségének leadását 25%-kal, felhasználását 56%-kal lehet csillapítani, ami környezetvédelmi szempontból is figyelemre méltó számérték. Megemlítendő még, hogy a fenntartásra és karbantartásra fordított összegek is jóval kedvezőbbek. Az eredmény eléréséhez közel 140 millió Ft-ra van szükség, ebből az önkormányzat 34 millió Ft önrészt nyújt. A projekt kivitelezése 2010.04.30. -2012.01.31. között ment végbe. Az eddigi legnagyobb zöldberuházás valósult meg ezzel a pályázat elnyerésével.²⁰

Lisznai Utcai Általános Iskola energetikai korszerűsítése

A Budavári Önkormányzat választása, azért esett a Lisznai általános iskolára, mert az épület energiafogyasztása meghaladja a többi hasonló intézményét. A pályázó maga a Budavári Önkormányzat. A projekt a KEOP (Környezet és Energia Operatív Program) keretein belül valósult meg. A pályázat neve: 5.3.0/A/09 Épületenergetikai fejlesztések. Megítélt összeg: 34.553.553.- Ft, ami fedezi a költségek közel 70%-át. A projekt az Európai Unió támogatásával, és a Kohéziós Alap támogatásával valósult meg. Támogatási döntés dátuma: 2010. 03. 08.²¹

¹⁹ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=39239&akt_nyelv=hu&tipus=2

²⁰ <http://www2.budavar.hu/index.php?node=news&id=524>

²¹ <http://www.nfu.hu/content/10814>

Az energia felhasználásának túlnyomó többsége épületek kiépítésére és ennek fenntartására irányul. Tehát elmondható, hogy ez az energia fogyasztás és a fenntartható fejlődés tekintetében ez a leglényegesebb zóna. Az Európai Parlament és a Tanács együttesen közzétette a 2002/91/EK direktívát, mely az épületek energia produktivitásáról szól. A legmagasabb rendű korlátozás, amely direktívához köthető 7/2006 (V.24.) TNM rendelet.

Projekt célja: A Lisznai utcai iskola a 2002/91/ EK direktívának megfelelő értékrend betartása mellett, hangsúlyt helyez a környezetkímélő és költséghatékony energiafogyasztásra. Fontos megemlíteni, hogy a kialakításra kerülő korszerű eszközök költségei hosszú távon megtérülnek. Ahhoz, hogy megfeleljen az épületenergetikai követelményeknek az iskola, utólagos szigeteléssel és bizonyos alkotóelemek kicserélésével érhető el az elfogadható stádium. Tehát a projekt hosszú távú célja egy olyan energetikai fejlesztés, amely az iskola környezetbarát, energiatakarékos és költségkímélő üzemeltetését valósítja meg. Ezekkel a korszerű berendezések segítségével közel 30%-kal mérséklődik az energia igénybevétele.

A projekt kiterjedt az iskola külső hőszigetelésére, melynek vastagsága 10- 12 cm, tetőszerkezet hőszigetelésére közel 20 cm széles ásványgyapottal, tornateremben kialakított korszerű légtechnika és légfűtéstechika rendszerre, fűtésrendszer koordinálhatóságának kialakítására, illetve az árkádfödém hőszigetelésére. Ezeknek a fejlesztési koncepcióknak a 7/2006 (V.24.) TNM rendelettel összhangban kellett kivitelezni. A projekt 2010-2011 között valósult meg terveknek és a tervezett ütemezéseknek megfelelően. A korszerűsítési munkálatokban résztvevő szervezet: Energia Központ Energiahatékonysági, Környezetvédelmi és Energia Információs Ügynökség Nonprofit Kft.²²

Megújuló energiahordozó felhasználás növelése a Budavári Önkormányzat intézményeinél

A KMOP (Közép-Magyarországi Operatív Program) keretében valósult meg a projekt. A pályázat neve: 3.3.3-11 Megújuló energiaszolgáltatás növelése. A projekt forrása az ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap). Az elnyert támogatás összege: 37.569.940 Ft.²³

Az önkormányzat tulajdonában áll a Toldy Ferenc Gimnázium, Egyesített Bölcsőde és a Vízivárosi óvoda. Az Európai Unió és a Magyarország által elfogadott korlátozásokat

²² https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=34787&akt_nyelv=hu&tipus=2

²³ <http://www.nfu.hu/content/10814>

az energiafelhasználásra vonatkozóan, a Budavári Önkormányzat előtérbe helyezte. A Járai Tanácsadó Kft-t kérték fel, hogy segítsen a munkálatokban az intézmények körül és a rendelkezésre álló információk alapján milyen eshetőségek lehetnek az energiafogyasztással kapcsolatosan.

Két fő irányt vettek számba a projekt elgondolása során:

- Az adott intézet villamos energia fogyasztása számottevő legyen, fekvését tekintve szabad területen helyezkedjen el, ahol az energia hasznosítása ideális mértékkel történik.
- Azok olyan épületegyüttesek, amelyekben gyakran megfordulnak az emberek és ahol az önkormányzat különböző programokat, rendezvényeket is tudna tartani, ezzel is népszerűsítve a megújuló energiafelhasználást.

A választás ezért esett a Toldy Ferenc Gimnázium korszerűsített tornatermére, ami nem is olyan rég 2004-ben épült. A tornaterem teteje déli tájolású és közel 34 fokos lejtéssel bír. Ennek köszönhetően lehetőséget nyújt napelemek elhelyezésére. A gimnázium több mint 150 éves múlttal rendelkezik. Így a befektetés megmutatja, hogy fér meg egymás mellett a történelmi értékek felvonultatása és a modernizáció. Előre láthatóan az éves energia előállítás 16 MWH lesz, az elhelyezett energetikai eszközöknek köszönhetően. A munkafolyamatok a megfelelő ütemben haladtak, így határidőre végeztek a felújítással.

A Vízivárosi Bölcsőde utcára néző, kétszintes lapos tetejű létesítmény, ahol közel 60 gyermek, köztük fogyatékkal élő gyermekek ellátásáról gondoskodnak. Itt is adott a déli tájolású, árnyékmentes lapos tető, ezért ez a terület ideális a napkollektorok és a fotovoltaiikus kiserőművek elhelyezésére. A napkollektorok az felhasználandó földgáz mennyiségét redukálják le, évi 1260 m³-t. A kiserőmű meglétével az éves szintű energia előállítása közel 13 MW.

A Vízivárosi Óvoda sok gyermek felügyeletét látja el. Két kis-, két közép, és két nagycsoportot működtetnek. Itt sátoztetős tetőszerkezet van, de a déli tájolású részen ugyanúgy biztosított az árnyékmentesség, így a fotovoltaiikus erőmű elhelyezése megvalósítható. A kiserőmű segítségével itt is 13MW villamos energia termelése várható. Ezeknek a korszerűsítési beavatkozásoknak a végösszege eléri a 45 millió Ft-ot. Önerőből az Önkormányzat ezt az összeget nem tudná fedezni, de a pályázati támogatásnak

köszönhetően ez az érték csak 6.6 millió Ft. A projekt végrehajtása 2012 és 2013 között ment végbe.²⁴

A Budai Vár-barlang és a Rácskai-barlang állagmegóvó rekonstrukciója a barlangok élettelen természeti értékeinek védelme érdekében.

A KMOP (Közép-Magyarországi Operatív Program) keretében valósult meg ez a fejlesztési folyamat. A pályázat az ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap) forrásából valósulhatott meg. A pályázat során elnyert összeg 358.442.083 Ft. A pályázat neve 3.2.1/A-09 Élőhelyek és élettelen természeti értékek megőrzését és helyreállítását szolgáló beruházások. A támogatás döntésének dátuma: 2010. 01. 19. A pályázó neve Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság volt.²⁵

Maga a projekt két barlangrendszer helyreállítását foglalja magában. Azonban a megvalósítás szempontjából különálló beruházási elemnek tekinthetők. A pályázatot a Duna- Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága (DINPI) küldte be, mely egy 1997-ben alapult szervezet. Partner szerepet tölt be a projektben a Budapest I. kerület önkormányzata. Mivel az I. kerületet érintő fejlesztésekről szól ez a tanulmány, ezért csak a budai üregrendszert érintő beruházással kapcsolatos információk kerülnek áttekintésre. Tudni kell a Budavári Labirintusról, hogy őseink már több ezer éve használták. Elődeink a barlang üregekben felhalmozódott vizeket kürtők alkalmazásával hasznosították.

Projekt célja a jelenlegi, veszélyeztetett üregrendszerek állapotának romlásának megállítása és stabilizálása. Ezeket a teendőket az üregrendszerben fellelhető természeti értékek és a környező területen elhelyezkedő Polgár város műemlékvédelem alatt álló épületei szempontjából is fontos elvégezni. Továbbá figyelembe kell venni, hogy a helyreállított üregrendszer élettartama hosszú távon is fenntartható maradjon. Nem elég felszínes munkálatokat végezni, ami a barlangrendszer korai állapot megromlását idézné elő. Az újjáépítés a legrosszabb állapotban levő helyeket érinti. Ilyen a Bécsi kapu tér, Nagy Labirintus termei Táncsics Mihály utca és a Dísz tér alatt húzódó üregek. Ezeknél a veszélyes pontoknál gáz- és vízbetörést érzékelő szerkezetek beépítésére kerül sor. A barlangszakaszok alátámasztását stabilizálják és az esetleges víz kiszivattyúzására is figyelmet fordítanak. Emellett az üregjáratokban kiépül egy megfelelő színvonalú

²⁴ http://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=65710&akt_nyelv=hu&tipus=2

²⁵ <http://www.nfu.hu/content/10814>

elektromos hálózat. Felújításra kerülnek áttekinthetetlen lezárások, melyek nyitószenzorokkal lesznek felszerelve. Szükséges egy légáramlást elősegítő szellőztető berendezés kiépítése is. Bányászati technológia alkalmazásával olyan anyagok kerülnek felhasználásra, mint a betontégla, amelynek segítségével nem kell a nyirkos környezet okozta korrózió miatt tartani. A fenntarthatóság szempontjából fontos szerepet töltenek be a nem műszaki megoldások is. A különböző geodéziai felmérésekkel, feltérképezik a barlangszakaszok fellelhetőségét és paramétereit. Kiviteli tervezés során állapotfelmérés is történik, segítségével definiálhatók azok a teendők, melyek közép- és hosszútávon is alkalmazhatók az üreghálózat megvédése végett. A korábban készült térképek adatait az újonnan készült felmérés eredményeivel összehasonlítja a pályázó. Ennek segítségével létrejön egy olyan részletes nyilvántartás, mely megalapozza a vagyonkezelői helyzet tisztázását.

A projekt költségvetése 369.851.358 Ft. Kivitelezését 2010.július és 2011.december közé tervezték. Azonban különböző okokból kifolyólag ez az időszak kitolódott egészen 2012. augusztusáig. A konzorciumi együttműködési megállapodást Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága és a Budapest I. kerület Budavári Önkormányzata 2010.június 25-én írták alá a támogatási szerződéssel egy időben. Az önkormányzat jóvoltából elkészült a projekt kivitelezéséhez szükséges kidolgozás, értekezés. A projekt tényleges megvalósítása 2010.július. 26-án kezdődött el. Output indikátorok a projektben: veszélyes hulladékok elszállítása: 48m³, kiépített elektromos hálózat teljes hossza: 1030m, beépített érzékelők száma: 85 db, stabilizált üregek száma: 85db. Az üreghálózatok fenntartásának éves szintű költségvetése közel 12.000.000 Ft. Ezt az összeget az I. kerületi önkormányzat támogatásokból és saját forrásai felhasználásával kívánja előteremteni.²⁶

A Budavári Művelődési Ház szolgáltatásainak bővítése

A projekt a TÁMOP (Társadalmi Megújulás Operatív Program) keretein belül valósult meg. Forrása az ESZA (Európai Szociális Alap). A pályázat neve a 3.2.3-09/1-KMR Építő közösségek, közművelődési intézmények az élethosszig tartó tanulásért program a közművelődési intézményrendszer felnőttképzési kapacitásának bővítésére. A támogatás összege 24.395.634 Ft.²⁷

²⁶ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=34904&akt_nyelv=hu&tipus=2

²⁷ <http://www.nfu.hu/content/10814>

A Budavári Művelődési ház központi szerepet tölt be a tanfolyamok terén. Eddig ugyan nem nyílt lehetőség felnőttképzésre az intézmény keretein belül, a projekt megvalósítása ezen segítene változtatni. Akkreditált webszerkesztői (CMS- manager) képzés válik elérhetővé a támogatás összegéből. Megfelelő tananyag és oktatási rendszer kerül kidolgozásra, ezen felül négy felnőttképzési szolgáltatás. A CMS – manager kurzus alatt a tanítványok elsajátítják a tartalomkezelő rendszerek struktúráját, kezelését. Az informatikai továbbképzésen megismerkedhetnek a számítástechnika alapismereteivel. A szolgáltatások száma az előzetes tudásszint vizsgálatával, pályaorientációs, elhelyezkedési; álláskereső tanácsadással, gyarapodna. Lehetőség nyílik kismamák gyerekeinek felügyeletére. A projekt megvalósítása 2010 és 2012 között jött létre.²⁸ A Budavári Labirintus üregeinek helyreállításáról készült kép az 5. mellékletben található.

„A Rudas Gyógyfürdő műemléki rekonstrukciója és turisztikai fejlesztése”

A pályázó a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.(BGYH). A KMOP (Középmagyarországi Operatív Program) keretein belül valósult meg a fejlesztés. A pályázat neve 3.1.1/B2-09 Műemléki termál- és gyógyfürdők fejlesztése. A pályázat forrása az ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap). A támogatás összege: 393.118.637 Ft.²⁹

A Gyógyfürdő korszerűsítésének kezdete 2011. 11. 09. Magyarország híres, termálvizes gyógyfürdőiről. Budapest geológiai elhelyezkedése miatt, területén több mint 110 forrás lelhető fel. Hőmérsékletük általában 15° és 60 ° között mozognak. Jótékony hatására már a rómaiak is rájöttek, mégis a későbbi, török időkben vált népszerűvé a fürdők használata.

A projekt célja: Évszázadokkal ezelőtt, Buda híres volt a gyógyfürdőiről, ezért fürdővárosnak is nevezték. Fontos szempont, hogy a fejlesztési folyamat eredményeképpen, újra vonzóvá váljon az emberek számára. Elsődlegesen turisztikai vonzerejét kívánják növelni. Ezen belül pedig a Rudas Gyógyfürdő tetőszerkezetének és homlokzatának renoválása, ezen kívül komoly átalakításokat végeznek a fürdő részen és az uszodai részen. Ezt a két egységet átjárhatóvá teszik, a könnyebb megközelíthetősége miatt. Így aki az uszodai területet használja, a gőzfürdőt is igénybe tudja venni. A helyreállítási folyamat három fő pillérének egyike az a fürdőcsarnok előtereinek átalakítása, mely lehetővé teszi a vendégek számára a szabad átjárhatóságon kívül, különböző szolgáltatások kialakítását.³⁰ Ezen felül korszerűsítésre került a világítástechnikai -, szellőztetési és fűtési

²⁸ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=36692&akt_nyelv=hu&tipus=2

²⁹ <http://www.nfu.hu/content/10814>

³⁰ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=50992&akt_nyelv=hu&tipus=2

rendszer is. A külső homlokzat és tetőszerkezet felújítása a műemlékvédelem szempontjából szükséges intézkedés. Az épületegyüttes hét önálló részre bontható. A helyreállítás során ügyeltek arra, hogy a külső elemek a XX. század végi állapotára hasonlítsanak. A fejlesztési munkák rendben befejeződtek 2012 év végén. A közel fél milliárdos beruházás 73% az Európai Unió regionális fejlesztési alapjából származik, a további 23 %-ot pedig a BGYH társaság fedezte. Ettől a fejlesztési programtól várják a külföldi látogatók számának növekedését, visszanyerve ezzel a fürdő turisztikai vonzerejét. A későbbiekben beépíttetésre kerülne egy élménymedence is, a régi palackozó rész helyére.³¹A rekonstruált homlokzatról készült felvétel a 6. mellékletben található.

³¹ <http://www.e-epites.hu/hirek/befejezodott-a-rudas-gyogyfurdo-es-uszoda-felujitasa>

5. Megvalósuló projektek

Jelenleg két nagyobb szabású fejlesztési projekt munkálatai folynak az I. kerület térségén belül. Az egyik a Várbazár rekonstrukciója, a másik a Budai vár és környékét érintő közlekedés fejlesztése. A támogatás összege nem milliós nagyságrendű, hanem milliárdos. Mindazonáltal ezek az intézkedések az első kerület jövőképét nagymértékben előrevetítik. Ebben a fejezetben ezt a két fejlesztési programot fogom részletezni.

A Budai Vár es környezetének közösségi fejlesztése:

A pályázó a Budapest I. kerület Budavári Önkormányzata. A pályázat neve: 5.5.0-09-11 Városi és elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése. A KÖZOP (Közlekedési Operatív Program) keretében valósul meg a projekt. KA forrás 100%-os a pályázat támogatásának aránya. A támogatás döntési dátuma 2013.01.16.³²

A városrész versenyképességének fenntartása miatt elengedhetetlen fontosságúak a folyamatos fejlesztési munkálatok. A Budai vár a világörökség részét képezi, környező épületek zöme pedig műemlékvédelem alatt áll. Ezért elsősorban a hagyományok megóvása, állandó megújulása, a körülményekhez való simulékonysága a cél.

A fejlesztés iránya egy modern, környezetbarát közösségi közlekedési hálózat kialakítása visszaszorítva ezzel a személyi és egyéni közlekedőket. A közlekedési forgalom fejlesztésének feltételeinek megvalósításához elengedhetetlen a közforgalmú közlekedés fejlesztése. Az alábbi fontosabb problémák állnak fent, melyeket meg kell oldani.

Közüti közlekedéssel kapcsolatos problémák: Egyik nagy gondot az utak jelenlegi állapota okozza. A kátyúk elsősorban a várbuszok útvonala mentén helyezkednek el. További problémát okoz a behajtások nem megfelelő ellenőrzése. Ez nagymértékben növeli a forgalmat, ami csúcsidőszakban leginkább a Hunyadi János – Várpalotai úti irányt érinti. Az itt élő emberek számára a nagy mennyiségű autóbusz forgalom egyre elviselhetetlenebb. Naponta közel 300 turistabusz halad el ezen az útvonalon, ami komoly zaj-, levegő- és környezetszennyezésnek is minősül.

³² <http://www.nfu.hu/content/10814>

Közösségi közlekedéssel kapcsolatos problémák: A vár területén közlekedő midibuszok műszaki állapota leharcolt, üzembiztonsága nem elfogadható. A járművek kis kapacitása miatt a követési idő kb. 3 perc. A káros anyag kibocsátásának mértéke nem megfelelő a vár fokozottan védett területein. Másik nehézség, hogy nem áll rendelkezésre megfelelő utas tájékoztatás a megállóhelyeken, sem a járműveken. Orvosolni kell a Batthyány tér –Déli pályaudvar közvetett kapcsolatát.

5-1. ábra A korszerűtlen bkv járatok

(Forrás: Fehérvári András Et Al,2012)

Gyalogos, kerékpáros közlekedéssel

kapcsolatos problémák: Komplikációt okoznak a hiányos belső és külső kapcsolatok a déli várlejtő felől, Korlát utca- Déli pályaudvar felől, Lovas út – Országház utca között és a Babits Mihály bástyasétányánál. Nehézséget okoz a gyalogosok, kerékpárosok számára a könnyű feljutás a várba. Nem elég biztonságosak az utak a járókelők részére és az elsőbbségadás sem valósul meg több helyen (Dísz tér, Szentháromság tér, Szentháromság utca). Nem rendezett probléma a veszélyes gyalogos és kerékpáros útvonalak burkolatának felújítása. Emellett folyamatosan nő a kerékpáros forgalom a vár területén, de a megfelelő korlátozások, biciklitárolók elhelyezése még nem valósultak meg.

Parkolási problémák: Nehézséget jelent a város összképében aggályt keltő parkolások. Az alábbi területeket érinti: Szentháromság tér, Mátyás templom körül, Hess András tér, Szentháromság utca, Dísz tér, Becsi kapu tér. Másik nagy gondot a védett területekre történő behajtás okozza. Sajnos a vár területén nem megoldott az illetéktelen behajtók kontrollja.

Projekt célja: Látható, hogy rengeteg problémát kell kiküszöbölni a hatalmas elvárások teljesítéséhez. Mindent egybevetve a fejlesztések célja egy olyan közlekedési kapcsolatrendszer kialakítása a Budai vár területén, ami környezetbarát és mindenki számára egyformán elérhető. Személygépkocsi forgalmát le kell csökkenteni a közösségi közlekedés javára. A turistabuszok számának mérséklése, védett övezetek területén tilalom bevezetése. Elektromos midibuszok üzemeltetése a régi, elavult buszok helyett. Ezzel együtt a közösségi közlekedés minőségének javítása, közlekedési kapcsolatok korszerűbbé tétele.

A projekt összetettsége miatt különböző feltételeket kell támasztani az új buszokra és az új közlekedési hálózatra vonatkozóan.

Járművel szemben támasztott követelmények: Fontos szempont hogy, a buszok ne terheljék meg túlságosan a vár alatt húzódó pincéket, barlangokat, ezért az új járműveknek midibuszoknak vagy mini buszoknak kell lenniük. Létrehozni egy magasabb szintű szolgáltatást kevesebb üzemeltetési költséggel. Lehetőleg a légszennyezés mértéke a lehető legkisebb legyen, emellett a zaj és rezgés terhelés csökkentése szükséges. Az alábbi lehetőségek állnak fent a megfelelő járműtípus kiválasztásakor: elektromos midibusz, trolibusz, soros hibrid autóbusz, szuper vagy ultrakondenzátoros jármű. A legjobb megoldásnak az elektromos midibusz tűnik az előzetes felmérések alapján.

Közlekedési hálózattal kapcsolatos kritériumok: Déli pályaudvar, Szent György tér, Batthyány tér közvetlen elérése, Pest-Buda hálózati kapcsolat kiépítése és megtartása. A Budai vár különleges elhelyezkedése miatt több nehézséggel is számolni kell. Ilyen nehézség a barlang és pincerendszer teherbírása, és a Bécsi és Fehérvári kapu magassága; szélessége.

Akkor most nézzük meg a projekt kidolgozásra indítványozott változatát műszaki szemszögből.

Az új járművek elektromos működtetésűek, melyek megfelelnek minden elvárásnak. Ezek méretnagysága legfeljebb 7,5 tonna hátsótengely terhelésűek. A járműgyártók biztosítani tudnák a korszerű midibuszok létszámigényét, felváltva az elavult járművek helyett. Az új járművek számára nem megfelelő a Kelenföldön elhelyezkedő járműtelep a távolság szempontjából. Létesíteni kell egy további járműtelepet, amely közelebbi elérhetőséget nyújt az új elektromos midibuszoknak. Ezt a Győző utca, Mészáros utca, MÁV területe által határolt térség helyére tervezik. A 7. számú mellékletben található ábra mutatja a járműtelep elhelyezését.

A közösségi közlekedési kapcsolatrendszert két új útvonallal bővítenék ki. Az egyik új útirány a V2, a Palota út és Batthyány tér közötti közvetlen elérést valósítaná meg. Kivitelezési módja még nem teljesen megoldott, további tervezéseket igényel. A másik útvonal a V3-as, a várszoknya részét fedi fel, biztosítja a kétirányú palota út kiszolgálását és összeköttetés is teremt a Mikó utca felé.

A turistabuszok forgalmának korlátozását fel-, és leszállási pontok alkalmazásával kívánják elérni. Ezeken a pontokon is csak addig tartózkodhatnak, amíg az utasokat kiszolgálják. Az alábbi fel és leszállópontok kerülnek kijelölésre: Clark Ádám térnél, Várbazár északi oldalánál, illetve a Palota úton. Parkoló hely biztosítására is sor kerül, mely

megfelel minden kíváncsnak. Ezek pedig a Mészáros utcánál lévő MÁV területénél és a Rácz-fürdő melletti területen lennének kialakítva.

A *gyalogos forgalom korszerűsítési megoldása* a több helyen megvalósított akadálymentes feljutás a várba. Ezért a siklóhoz hasonló liftek kialakítása javasolt a Gránit lépcsőnél, Korlát utcánál, Palota úti részénél, a Lovas utcai parkolónál és a Várbazárnál is. További korszerűsítési és biztonságnövelő javaslat a térfigyelő rendszer és az információs rendszer kialakítása. Közel negyven darab térfigyelő kamera felszereléséről van szó. A gyalogos információrendszer létesítésének két alapköve a statikus jelzésrendszer és egy az interneten alapuló tájékoztatórendszer kiépítése.

A *kerékpáros közlekedés fejlesztését* a várba jutás akadálymentesítésével, parkolók létesítésével és figyelőkamerák elhelyezésével kívánják növelni. Emellett hangsúlyt fektetnek a kerékpáros közlekedés koordinálására, a gyalogosokkal való problémák elkerülése végett. Forgalmuk korlátozására a védett övezetben van szükség. Ezért bizonyos útszakaszokat a kerékpárosok számára tartanak fent, míg némely útvonalakat mellőzni kell. A kerékpáros hálózati kiépítésének lehetőségei a 8. mellékletben láthatóak.

A *parkolási fejlesztések* alternatívái, a Vár közterületein történő parkolások számának redukálása, valamint a Vár környezetében parkolók kialakítása. Ezek rövidtávú célok, melyek megvalósulási ideje 1-2 évre tehetőek. Az ajánlott beavatkozások az alábbiak: Szabályozásra kerülne az intézményi parkolás, a Mátyás templom közvetlen környezetében és a szentháromság téren a parkolás tilalma, a Budavári Sikló környékén és a Szent György téren a parkolás tiltása. Kisebbségi beavatkozásnak számít a Kard utca, Petermann Bíró utca, Kapisztrán tér, Bécsi kapu helyzetének rendezése.

Akad olyan *fejlesztési* intézkedés, ami a *Várbazár rekonstrukciójához* kapcsolódik. Mivel a Várban rendelkezésre álló parkolóhelyek száma körülbelül 20%-al csökkenne a parkolási lehetőségek korlátozása miatt, ezért célszerű megoldásnak tűnik egy sok férőhelyes mélygarázs kialakítása a Várbazár területet alatt. Továbbá kiépítésre kerülne egy mozgólépcső is a vízhordó lépcső mellett, mellyel a gyalogosok számára könnyebben elérhetővé válik a Budai vár.

A Várbazár fejlesztése során számolni kell a *Ybl Miklós tér és Lánchíd utca* megfelelő átalakításával, hogy azok alkalmassá váljanak az új szerep betöltésére. Ezek az intézkedések pedig: Tisztázni kell a turistabuszok megállóhelyeinek kritériumait, forgalom mértékét csökkenteni kell, gyalogosforgalom számára nagyobb teret kell kialakítani, új villamosmegállót kell létrehozni.

Költség- haszon eredmények összefoglalása

Beruházási költségek projektelemenkénti bontása (vizsgált változat)

Áfa - visszaigénylő kedvezményezett esetén:

Az projekt teljes elszámolható költség összege 10.914.340.726 Ft.

Ez a projekt nem minősül nagyprojektnek, viszont a társadalom számára hasznos fejlesztéseket foglal magában, ezért a projekt támogathatónak minősül. Az összefoglaló táblázatot a 9. mellékletben lehet megtalálni.

Nem áfa visszaigénylő kedvezményezett esetén:

Az a különbség a másik kidolgozott konstrukcióval szemben, hogy itt a beruházási költségeket az áfával együtt kell kalkulálni. A költségvetés a 10. mellékletben található.

A projekt teljes elszámolható költsége 13.861.212.722 Ft, vagyis 2.946.871.996 Ft-tal több az ÁFA miatt. Megtérülés szempontjából megint negatív értéket kapunk, azonban a támogathatóság szempontjából nem releváns.

A projekt megvalósításának tervezett kezdete 2011.10.30, vége 2015.02.28.³³

Várkertbazár fejlesztése:

A pályázatot Várgondnokság Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság nyerte el. A projekt megvalósítására megítélt összeg 6.711.300.149 Ft. A Pályázat neve: 3.1.1/E-12-k Kiemelt turisztikai vonzerő- és termékfejlesztés előmozdítása. ERFA (Európai Regionális Fejlesztési Alap) keretén belül valósul meg a fejlesztési koncepció.³⁴

Tudni kell a Várbazárrol, hogy Ybl Miklós tervei alapján épült a 19. század végén neoreneszánsz stílusban. A Várbazár központi helyen a Budai vár közvetlen környezetében, a lánchíd utcában 3-400 méteren keresztül terül el, melyre a pesti oldalról is remek kilátás nyílik rá. Az árkádsorok a régi időkben különböző üzletsorokkal voltak tele, mint például Budai nőipari tanműhely, Történeti Arcképcsarnok és még női festőiskola is. A második világháború ideje alatt az épületet jelentős támadás érte. A 20. század második felében itt

³³ Fehervari Andras Et Al, 2012

³⁴ <http://www.nfu.hu/content/10814>

alakult meg az Budapest Ifjúsági Park, más néven ifipark, ami megannyi zenei rendezvény helyszínéül szolgált. Az épületegyüttes állapota az 1980-as évektől kezdett el romlani. Az épületegyüttes sivár külseje és történelmi múltja miatt, igencsak romboló hatással van a kerület megítélésében. Felfoghatatlan, hogyan válhatott ilyen roszaktaggá az egykori királyi fogadóépület. Országunk legszebb, legösszetettebb, legnagyobb értékű kert együtteséről van szó, ami sok mindenben ment már keresztül. A Várkertbazárt körül ölelő terület is fejlesztésre szorul. Jelenlegi állapotában a palota nem méltó a világörökségi cím viseléséhez.³⁵

A projekt célja: Az épület szerkezeti elemei használhatatlanokká váltak az évek során. Teljesen újjá kell építeni az egész épületegyüttest, ahhoz hogy az elképzelt fejlesztési munkálatok megvalósíthatók legyenek. Egyik elsődleges elvárás a fejlesztés létrejöttével a turisztika és kereskedelem fellendülése. Új turisztikai szolgáltatásokkal gyarapodna a fővárosi turisztikai választék. Pár példát említve ilyen lenne a múzeumlátogatás, rendezényszervezés eshetősége és hasonló, vendégcsalogató szolgáltatások kiépítése. Rendeltetésüknek megfelelően kerülne sor kijelölésükre a palota együttesen belül. Elengedhetetlen fontosságú az alpinfrastruktúra megléte az alábbi funkciók betöltésére. A cél egy olyan komplex rekonstrukciós folyamat, mely lehetővé teszi a Várbazár nemzeti értékeinek és kulturális örökségeinek felmutatását. Ezzel együtt egy jobb jövőképet fessen a kerületről, fővárosunkról a külföldi turisták szemében. Mint már említettem, szorosan összekapcsolódik a várbazár rekonstrukciója a vár és környékén megvalósuló közlekedésfejlesztéssel. Az önkormányzat 2012. október végén tett nyílt közbeszerzési pályázatot az alkalmas kivitelező kijelölésére. Három pályázó közül a nyertes a legalacsonyabb árajánlatot tevő Swietelsky Kft lett. Konzorciumos megállapodást írt alá a Várgondnokság Nonprofit Kft.-vel és a Budavári Önkormányzattal. Az engedélyezési és kiviteli terveket a középület tervező Kft készítette el, Potzner Ferenc és Pottyondy Péter irányításával. Felügyeleti szervének a Budai Várnegyed és a fertődi Eszterházy-kastély nem utolsó sorban a Kúria megújításáért felelős kormánybiztosságot tették meg.³⁶

Hosszas készülődés előzte meg a felújítási munkálatokat, de szerencsésen elkezdődtek még 2013 tavaszán, ennek köszönhetően a tervezett ütemnek megfelelően elindult a projekt. A Várbazár elhelyezkedéséből adódóan, fontos szerepet játszik a régészeti értékek felkutatása és annak megfelelő elrendezése. A földmunkálatok alatt

³⁵ <http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1rkereszt%C3%A9s>

³⁶ https://emir.nfu.hu/nd/eupalyazat/index_TamProj.php?id=92028&akt_nyelv=hu&tipus=2

találtak rá a hatalmas történelmi értékeket képviselő romokra. Ezek a régészeti tárgyak valószínűsíthetően a török korból származnak. Alapos tanulmányozásra és rögzítésre kerülnek a talált romok, majd a hatósági engedélyezés után a Budapesti Történeti Múzeum kőtárába kerülnek szállításra. Nyolc helyiség falazata került elő, melyek kötőanyag nélküli kőfalak töredékes, bolygatott felülettel. A Nemzeti Program kiemelten kezeli a Várbazárt. Gőzerővel dolgoznak a korszerű épületegyüttes kialakításán, melynek első kivitelezési üteme 2014 áprilisára tehető.

Tervezett ütemezése a Várbazárnak:

- 2013 nyarára a kitűzött cél a felszín alatt húzódó rendezvényterem és a hozzá kapcsolódó mélygarázs lehatárolása cölöpfallal és a kiásott föld elszállítása. Ez egy jelentős elem, amivel bővülni fog a várbazár. Közel 900m² –es föld alatt elterülő többfunkciós rendezvényterem lesz, mely egy hasonló nagyságú előtérrel lesz megnagyobbítva.
- 2013 őszére a homlokzat festésének befejezését és a multi-funkcióval rendelkező rendezvényterem valamint hozzá tartozó mélygarázs lehajtó rámpájának és a komplett földemnek a kizsaluzása a cél. Szeptember végén a műemléképület fémszerkezetének rekonstrukciója, továbbá a fa és kőrestaurálások, járóburkolatok helyreállítása illetve a majolikamázás épületkerámiáknak a felújítása is megtörtént. Október közepén megvalósult az állványzat levétele, ezzel láthatóvá vált a palota együttes végső alakja.
- 2013 – 2014 telére a szerkezetkész állapot elérése a cél, illetve az északi és déli palota helyreállításának befejezése.
- 2014 tavaszára, vagyis az ütemterv utolsó fázisában fejeződne be a neoreneszánsz kert helyreállítása. Természetesen a projekt lezárását hatalmas nyitóünnepség fogja követni a jogerős használatbavételi engedély birtokba vétele után.³⁷

Várkertbazár részei:

- Déli paloták
- Déli bazársor és pavilon
- Föld alatti rendezvényterem
- Gloriette és a rámpák

³⁷ <http://www.varkertbazarinfo.hu/fejlesztes>

- Északi bazársor
- Testőrpalota
- Öntőház udvar
- Gyalogos közlekedési tengely

Látványterve a 11. mellékletben látható.

6. Budapest I. kerületének városfejlesztési lehetőségei

Ez a városrész nagy történelmi múlttal rendelkezik és építészeti örökségekben gazdag. Budapest Városfejlesztési Koncepciójában, az I. kerületre vonatkoztatott megállapításai: Buda központjaként, mint a Gellérthegy, Moszkva tér és Déli pályaudvar magába foglaló terület, egyre kevésbé tudja kiszolgálni a turisztikai és forgalmi igényeket. Közlekedési, kiskereskedelmi és közterületi felújításokra van szükség. A közlekedési nehézséggel rendelkező területek egy része jelenleg fejlesztés alatt áll. Ezalatt értendő a vár és környéke. A turisztikai látványosságok rehabilitációjára is sor kerül, növelve az ide látogatók számát.

A Településszerkezeti terv (TSZT) ismerteti az adott térségre jellemző speciális adottságait, melyekre kiemelt hangsúlyt kell fektetni rehabilitációjuk során.

Az I. kerületben ezek a területek az alábbiak:

- Karsztos területek: Az információszolgáltatást a Magyar Állami Földtan Intézet és a Magyar Geológiai Szolgálat végzi. Ezek a területek fokozottan érzékenyek. A szennyeződések nem képesek rendesen feldolgozni a vékony talajréteg és az alatta elterülő kőréteg miatt. Éppen ezért a szennyezés lefolyása gyors. A karsztos területen történő vízháztartását befolyásoló munkálatokat, csak az illetékes szakhatóság engedélyével lehetséges.
- Csúszásveszélyes térségek: A Magyar Állami Földtan Intézet szolgáltatja az információkat ezekről a területekről. Hasonlóan kell eljárni, mint a karsztos területeknél. szakhatósághoz kell fordulni, minden olyan intézkedésnél, amikor a terület vízháztartását befolyásoló tényezőiről van szó.
- Potenciális talajszennyezettséggel érintett területek: Ezek alatt elsődlegesen az ipartelepeket értjük, ilyen az I. kerületben a rendező pályaudvar.

A TSZT- ben megfogalmazásra került, hogy az I. kerület csökkentendő terhelésű belvárosi környezet. Cél: A közlekedésből származó zaj-, hő-, rezgés-, és levegőszennyezésnek a mérséklése. Megoldást eredményezne a forgalomcsillapítás, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, zöldfelületek kiterjesztése és a lokális klíma jobb tétele. A vérmező út és Alkotás út „csökkentendő forgalmi zajemissziós vonal”-ként

szerepel a Településszerkezeti tervben. Közel 100 méteres területsávot kéne tehermentesíteni. A problémák megoldása forgalomszervezési tevékenységet igényel. Említendő még a Duna mentén haladó átszellőzési sáv. Az átszellőzési sáv bizonyos morfológiai elemeknél, völgyeknél jön létre. Ez biztosítja a levegő frissítését. Problémaforrás a rakparton húzódó út, általa módosul a helyi klímaviszony.

Zöldfelületi egységek közül sincs hiány a kerületben, ezek közül számos közparkot, közkertet és zöldfelületű intézménykertet javasoltak védelem alá helyezésre. Ökológiai szerepük szempontjából, fontos a zöldfelületek megtartása, kiterjesztése. A Gellérthegy országosan védett terület, melyet rendelet biztosít.³⁸

6.1 Az I. Kerület hosszú távú jövőképe

Egyik fontos célkitűzése a népesség arányának fenntartása, valamilyen módon történő stabilizálása a lakók létszámának, a lakásállományok helyreállítása és a kerületben műemlék védelem alatt álló épületek korszerűsítése, gondozása és a főváros életében betöltött szerep megtartása.

Másik kiemelkedő szempont az idegenforgalmi érdekeltség szinten tartása, és az ehhez kapcsolódó vállalkozások sikeressége, népszerűsítése. A fiatalok számára csalogató munkalehetőséget, versenyképes fizetést nyújtani, ezzel maradásra késztetve a fiatalabb társadalmi réteget.

Az I. kerület térségének nagy része olyan örökségvédelmi terület, amely műemléki, morfológiai, építészeti és természetvédelmi értékkel rendelkezik. A Budai Vár is a világörökség részét képezi. Ennek módja szerint kell gondoskodni a vár vonzerejéről, terhelhetőségéről, infrastruktúrájáról, látogatók számának ideális korlátozásáról

Az épületeket folyamatos ellenőrzés alatt kell tartani, műszaki állapotukat javítani, ha szükséges. Ezek a rehabilitációs folyamatok állandó jelleggel történnek, az önkormányzat támogatásával, segítségével.

További cél a történelmi városközponti szerep megőrzése mellett a fő útvonalhálózat terhelésének csökkentését. Új tömegközlekedési eszközök bevezetésével, kibővítésével, mint például: hajó, metró, sikló. Megfelelő számú és férőhelyű parkolók kialakításával is foglalkozni kell.

³⁸ Krikovszky Péter Et Al, 2009.pp1-7

Fejlesztési célok:

Műemléki értékmegőrző rehabilitációs akcióterületek feladatai:

1. Építési területek esetében:

- Az adott épületek rehabilitációja, lepusztult környezet újjáépítése
- az épületeket behálózó vezetékek korszerűsítése, hőhátartás szabályzó technológia modernizálása,
- A budai vár alatt húzódó katakomba állagmegóvó munkálatok elvégzése és a Gellérthegynél lévő kristálybarlang gondozása, csúszás veszélyes területek állandó jellegű felügyelete,
- bástyák, erődök, várfalak folyamatos karbantartása,
- emlékművek, szobrok rekonstrukciója, felújítása,
- értékfenntartó építkezések anyagi hozzájárulása, értékvédelem definiálása.

2. Környezetjavító beavatkozások:

- közműhálózat korszerűsítése,
- graffiti leszedése, közbiztonsági intézkedések, térfigyelő kamerarendszerek kiépítése,
- környezetállapot romboló hirdetés kihelyezésének megállítása
- környezettudatosság növelése, szelektív hulladékgyűjtők számának gyarapítása,
- mozgáskorlátozottak számára könnyebb közlekedés biztosítása
- további zöldfelületek, parkok, közterületek létesítése.

3. Közlekedéssel kapcsolatos intézkedések

- A városban levő túlzott forgalom mérséklése,
- parkolóhelyek, mélygarázsok kialakítása, a jogtalanul parkolók számára a megfelelő büntetés kiszabása,
- modern térfigyelő rendszerek kiépítése, beléptető rendszerek megvalósítása

- a Duna menti térség közlekedési hálózatának átszervezése, gyalogos és biciklis útvonalak biztonságossá tétele.³⁹

6.2 Jövőbeni fejlesztési javaslatok

Az utolsó pontban ki szeretnék térni pár lehetséges fejlesztési megoldásra, amire véleményem szerint szükség lenne. Elsősorban olyan területekről lesz szó, amelyek kihasználatlanok, vagy nem elég kihasználtak az adott lehetőségekhez képest.

Vérmező egy olyan közpark, mely a Krisztinaváros térségében helyezkedik el. Területe 140.000m². A várhegy nyugati részénél húzódik, amit a Mikó utca, Krisztina körút és az Attila út övez. Nevét az itt történt borzalmas eseményről, Martinovics Ignác szászvári apát és társainak kivégzéséről kapta.⁴⁰

Mai állapotát a II. világháború után nyerte el egy nagyobb átalakítási akció során. Több terv is felmerült a vérmező átalakításával kapcsolatban. A nyugati oldalából egy kisebb területet leválasztottak a Déli pályaudvar kiépítésének köszönhetően. Teknő formájú, füves terület volt, ahol csak néhány fa álldogált. A vár lerombolásából származó törmelékekkel került feltöltésre a vérmező. 1948-ban parkosították, ennek köszönhetően fiatal, de változatos faállománnyal rendelkezik. A gondosan válogatott növényfajták napjainkban élik fénykorukat. A vérmező érdekességének minősül egy vasúti étkező vagonból kialakított étterem. A területen több játszótér is található, amit még a 70-es években újítottak fel. Ezen felül ivó kutak, padok is rendelkezésre állnak a parkba látogatók számára. Több emlékmű került elhelyezésre a vérmező térségén belül. Ezek pedig a Magyar Jakobinusok Emléke, Hermann Ottó emlékkút, Budai Önkéntes Ezred Emlékműve, Fekvő nő és Kun Béla emlékműve.⁴¹

A közpark mai állapotában kicsit elhanyagoltnak tűnhet. Szükség lenne Európai Unió szabványoknak megfelelő játszóterek kialakítására. Az elavult játszóterek balesetveszélyessé váltak az elmúlt 30-40 év során. A padok, kutak állapota sem a legjobb. Ezek felújítása, kicserélése időszerű volna. Létesíteni lehetne egy tanösvényt őshonos növényekkel, így az iskolák tanulmányi kirándulásokat tudnának ide szervezni. Nagy

³⁹ Krikovszky Péter Et Al, 2009 pp.109 - 112

⁴⁰ <http://www.kia.hu/konyvtar/pestikert/vermezo.htm>

⁴¹ <http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A9rmez%C5%91>

problémát okoz a területnek a parkolóhelyek hiánya. Még több pihenőhely, mélygarázs kialakítása megoldhatná ezt a problémát.

A Vérmező és a Déli pályaudvar közelségét alapul véve, elérhetőbbé, vonzóbbá lehetne tenni az átutazóban lévőknek. A turisták számára is érdekelt területet lehetne kialakítani. Ehhez különböző változtatásokra lenne szükség. Létesíteni lehetne egy történelmi múzeumot, ami bemutatná a Vérmező és esetleg a környező térség történetét. Számos lehetőséget hordoz magában a terület, ennek érvényre juttatására pályázatokon keresztül lehet támogatást igényelni. Napjainkban sokféle pályázati alternatíva közül tudunk válogatni.

A Clark Ádám teret az 1860-as években Népszínház térnek nevezték, később Lánchíd térnek. Az itt lévő épületekben működött a Lánchíd társaság, Budai Népszínház és a Budai Takarékpénztár. Az utóbbit Ybl Miklós tervezte, azonban a II. világháború alkalmával bombatámadás érte az épületet, amit a körforgalom kialakítása során elbontottak.⁴²

Az itt található foghíjtelek, melyet a Fő utca, Hunyadi János utca zár közre, idegenforgalmi szempontból fontos szükségleteket tudna kielégíteni. Körcikkhez hasonló alakja nem túl előnyös a befektetők számára. Megfelelő környezettel, színvonalas pavilonokkal a területen indokolt lenne, olyan üzlethelyiségek kialakítása, melyek hiánypótló szerepet töltenének be. Ilyen lehetne például egy dohánybolt vagy egy bankautomata kihelyezése. A terület külső részén, parkolóhelyek hiányában pihenőhely kialakítása, esetleg kisebb parkosítás is megvalósítható lenne. Turisták által sűrűn látogatott környék, ezért ennek megfelelően kellene hasznosítani a telket. A szomszédos tűzfal állapotának megoldására esztétikai okokból lenne szükség. Ugyanis a városnézők zömmel a Lánchídon át érkeznek, ezáltal a környezetbe nem illeszkedő, illúzió romboló körfolyosóval, bejáratokkal szembesülnek, melyek látványát oldaná a tűzfalon helyreállított ál- ablakok sora.

Hozzá kell tenni, hogy már többször is építkezésekbe kezdtek ezen a területen, azonban egyszer sem hoztak létre semmi maradandót. Jelenleg is egy magán befektető kezében van a telek, amihez pályázat útján támogatást is nyert. A beruházó a Unione-Clark Kft.

⁴² http://hu.wikipedia.org/wiki/Clark_%C3%81d%C3%A1m_t%C3%A9r

Az Alagút utca, Váralja utca és a Dózsa György tér által határolt terület évtizedek óta kihasználatlanul áll. A Belügyminisztérium kezelésében lévő, de valószínűleg nem működtetett katakombarésszel együtt, megvalósítható lenne egy úgynevezett műpincesor létrehozása, ahol az ország jelentősebb borkészítői, termelői be tudnák mutatni kínálatukat a hozzánk látogató turistáknak. A régészeti munkálatok után, a szabadtéri részen borkóstolók, vendég-látóipari egységek létesítése is megoldható lenne, ezzel is elősegítve a várkörnyék nyugati oldalának idegenforgalmi fejlődését.

A Várkertbazár történetét, fejlesztési koncepcióit már ismertettem az előző fejezetben, ezért most nem térnék ki rá, csak hozzátennék pár gondolatot, amivel kiegészíteném ezeket a terveket. A bazársor felújítását követően szükségesnek tűnhet egy kisebb költségvetésű beruházás a Lánchíd utca, budai korzó közötti fás, bokros terület pihenőhellyé alakítása a Corvin térhez hasonló módon. Esetleg az Epres kertben kallódó szobrok közül is el lehetne helyezni itt néhányat. A látogatottságon sokat segítene a szállodahajók budai oldalon való kikötésének lehetősége újbóli megteremtése. Nem csak a Várbazár, Vár látogatóinak számát növelné ez a lehetőség, hanem a Tabán megközelíthetőségét, célponttá válását is. Lényegében elég összetettek a konstrukcióval kapcsolatos intézkedések, ezért itt csak ezt a néhány dolgot tenném hozzá.

A Tabán térségéről már írtam a kerület történetéről szóló fejezetben. Annyit még meg kell említeni, hogy a 19. – 20. századforduló idején a területet ellepték vendéglőkkel és borozókkal, amit később az 1930-as években leromboltak.⁴³ Adottságai a gyógyturizmushoz tökéletesek lehetnének, mert a Rudas fürdő, Rácz fürdő, gyógyvíz források helyben vannak. A Tabán parkos területének egy része kiváló lehetőség lenne idegenforgalmi gócpontnak. A belső használatra szánt gyógyvizek pavilonját a Rácz fürdő - el szemben található területen is fel lehet állítani, ellentétben az Erzsébet- híd budai hídfőjénél található gyér látogatottságú gyógyvizes épülettel. Megközelítése, parkolóhelyek bővítése után lehetővé tenné a tömegturizmust. A park e területe ivókúttal, pihenőhellyel, az idős turisták kedvence lehet, feltételezve a fentebb említett szállodahajók kikötési lehetőségnek biztosításával. Egy közvetlen útvonal kialakítása a Budai Vár térségétől, nagyban lendítene a Tabán jelenlegi látogatottsági helyzetén és a turisták által kedvelt területek is kibővíülhetnének vele.

⁴³ <http://hu.wikipedia.org/wiki/Tab%C3%A1n>

Ismét turizmus, ismét egy kihasználatlan lehetőség, ez a Fő utca. Az utcában lévő épületegyüttesek nagy része műemlék védelem alatt áll. Épületei önmagukban elég vonzerőt képviselnek, ám látogatottságát nagyban lecsökkenti a vele párhuzamosan futó sétáló rakpart, illetve a jelentős gépjárműforgalom. Az utca vonzóvá tételéhez nem lenne szükség jelentős beruházásra a jelen körülmények mellett, csak színesítés. Kis üzletek működése, akár a bérleti díj csökkentésével elősegítve, illetve fényreklámokkal, melyek becsalogatják az arra járókat. Jellemzően a turisták a Lánchíd – Sikló- Budavár viszonylatban gondolkodnak. Egy fényes Fő utca hívogató hatással lehetne a vendégekre. Az utca autómentesítése a főváros együttműködésével lenne megvalósítható, mivel a forgalom szempontjából fontos szerepet tölt be. Azonban a lakóknak, beleértve engem is, nagy gondot okoz az itt jelenlevő zaj-, levegőszennyezés mértéke.

Úgy gondolom, hogy ezeknek a fejlesztési ötletek egy része könnyen kivitelezhető. Pályázat útján könnyen megvalósíthatók lehetnének, ezzel is elősegítve a kerület jövőképeének kialakítását.

7. Összegzés

Mindenképp meg kell említenem, hogy a fejlesztések, rekonstrukciók száma kormányváltás után nőtt meg ugrásszerűen. Ez nem csak benyomás, hanem statisztikák is alátámasztják. Kutatásaim során nagy segítséget nyújtott a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség internetes felülete és ügyfélszolgálat. A 2007 és 2013 között megvalósult pályázatokkal foglalkoztam, ahol a Budavári Önkormányzat volt a pályázó.

Mivel itt élek gyerekkorom óta, tisztában vagyok a kerület jelenlegi állapotával, adottságaival. Ilyen szempontból könnyebb volt tanulmányoznom a térséget.

8. Irodalomjegyzék

Szakirodalom:

- **Bajnai László** (2007): Városfejlesztés, Scolar, Budapest
Adalékok a Tabán történetéhez, Budapesti városvédő egyesület, Budapest
- **Balázs Adrienn et al.** (1998): A fővárosi keretszabályozás alapelvei, Budapest
Főváros Önkormányzata, Budapest
- **Dittrichné Vajtai Zsuzsánna** (2012): Budapest Főváros I. kerületének története
írásban és képekben, Budavári Önkormányzat, Budapest
- **Fehérvári András Et Al** (2012): A Budai Vár es környezetének közösségi
közlekedés fejlesztése, Budavári Önkormányzat, Budapest
- **Földessy Aranka, Lovász Gabriella** (2004): Európai uniós pályázatok
kézikönyve, Europa Média, Budapest
- **Hofecker Ferencz** (1903): A Krisztinaváros múltja, Bichler Ny., Budapest
- **Koltai András** (2006): Budavár és Víziváros, Anno, Budapest
- **Krikovszky Péter Et Al** (2009): Integrált városfejlesztési stratégiája, Budavári
Önkormányzat, Budapest
- **Mészárosné Herczog Magdolna**(1991): Adalékok a Víziváros történetéhez,
Budapesti városvédő egyesület, Budapest
- **Végváry Annamária** (2000): Adalékok a Tabán történetéhez, Budapesti
Városvédő Egyesület, Budapest

Internetes források:

- <http://www2.budavar.hu/index.php?node=news&id=524>
- <http://www.e-epites.hu/hirek/befejezodott-a-rudas-gyogyfurdo-es-uszoda-felujitasa>
- <http://www.kia.hu/konyvtar/pestikert/vermezo.htm>
- http://www.minalunk.hu/budavar/hirek/2518/256/Jelentos_korszerusites_a_Maros_utcai_szakr_endeloben
- <http://www.nfu.hu/>
- <http://www.wikipedia.org/>
- http://www.terport.hu/ivs/bp1/index_kicsi.pdf
- <http://www.varkertbazarinfo.hu/>

9. Mellékletek

1 számú melléklet: Budapest lakossága kerületenként (Forrás: KSH)

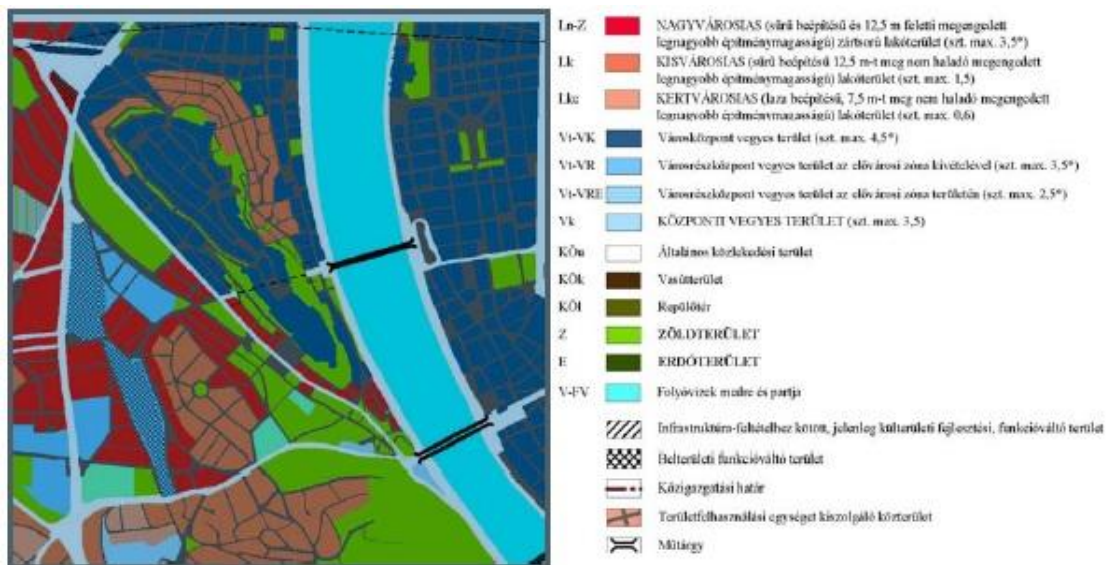
Kerület	Népesség 2009 (fő)	Népesség 2010 (fő)	Népesség 2011 (fő)	Terület (km ²)
Budapest I. kerület	24 728	24 653	24 628	3,41
Budapest II. kerület	88 729	88 043	88 086	36,34
Budapest III. kerület	123 723	123 532	123 552	39,70
Budapest IV. kerület	98 374	98 402	98 800	18,82
Budapest V. kerület	27 283	27 081	27 146	2,59
Budapest VI. kerület	42 120	42 686	42 979	2,38
Budapest VII. kerület	62 530	64 377	64 451	2,09
Budapest VIII. kerület	82 222	83 465	84 300	6,85
Budapest IX. kerület	61 576	62 708	63 268	12,53
Budapest X. kerület	79 270	80 357	80 845	32,49
Budapest XI. kerület	139 049	139 892	144 992	33,47
Budapest XII. kerület	56 544	55 980	55 922	26,68
Budapest XIII. kerület	113 531	115 360	117 055	13,44
Budapest XIV. kerület	120 148	121 721	123 128	18,13
Budapest XV. kerület	80 218	80 030	79 944	26,94
Budapest XVI. kerület	68 484	68 368	68 393	33,51
Budapest XVII. kerület	78 250	78 442	78 599	54,82
Budapest XVIII. kerület	93 225	93 652	94 041	38,60
Budapest XIX. kerület	61 610	61 726	62 031	9,38
Budapest XX. kerület	63 371	63 561	63 707	12,18
Budapest XXI. kerület	76 339	76 625	76 816	25,75
Budapest XXII. kerület	50 499	50 839	50 998	34,25
Budapest XXIII. kerület	20 387	20 056	20 004	40,77
Összesen	1 712 210	1 721 556	1 733 685	525,13

2. számú melléklet: A kerületekben található intézmények számának összevetése

Kerület	Óvoda	Általános iskola	Szakiskola és speciális szakiskola	Középiskola összesen	Ebből Gimnázium	Ebből Szakközépiskola
Budapest I. kerület	8	6	–	11	8	3
Budapest II. kerület	46	23	3	22	19	3
Budapest III. kerület	44	28	4	18	11	7
Budapest IV. kerület	29	19	4	12	6	6
Budapest V. kerület	7	6	–	14	10	4
Budapest VI. kerület	9	8	3	17	6	11
Budapest VII. kerület	12	9	10	26	9	17
Budapest VIII. kerület	19	13	12	31	10	21
Budapest IX. kerület	12	14	6	27	10	17
Budapest X. kerület	24	22	6	11	6	5
Budapest XI. kerület	42	26	4	24	13	11
Budapest XII. kerület	32	21	2	21	12	9
Budapest XIII. kerület	26	16	7	25	10	15
Budapest XIV. kerület	41	29	11	33	12	21
Budapest XV. kerület	21	14	4	15	7	8
Budapest XVI. kerület	27	20	5	10	5	5
Budapest XVII. kerület	25	12	2	5	4	1
Budapest XVIII. kerület	41	23	1	8	6	2
Budapest XIX. kerület	21	15	2	9	4	5
Budapest XX. kerület	20	10	8	11	6	5
Budapest XXI. kerület	29	19	9	16	5	11
Budapest XXII. kerület	20	11	2	4	3	1
Budapest XXIII. kerület	12	5	–	1	1	
Összesen	567	369	105	371	183	188

(Forrás: KSH –Oktatási intézmények 2010-ben kerületenként adatbázis alapján)

3. számú melléklet: I. kerület terület felhasználása

(Forrás: TSZT)

4. számú melléklet: A pályázati formákat hasonlítja össze

	<i>Strukturális Alapok, Kohéziós Alap</i>	<i>Közösségi programok</i>
<i>Stratégia</i>	<i>Megfelelő kapcsolatrendszer kialakítása az önkormányzatokkal (a potenciális pályázókkal)</i>	<i>Nemzetközi partnerség kialakítása (a pályázás nemzetközi konzorciumokban történik)</i>
<i>Potenciális pályázó</i>	<i>Jellemzően non-profit szervezetek, iskolák, önkormányzatok pályázhatnak közvetlenül.</i>	<i>Magánszemélyen kívül bármely szervezet.</i>
<i>KKV-k részvétele</i>	<i>Kis- és középvállalatok közvetett módon pályázhatnak, egyes kivételekkel: SAPARD, GVOP egyes lehetőségei</i>	<i>Kifejezetten kiemelten kezeli a KKV-k részvételét.</i>
<i>Tenderek</i>	<i>A nyertes pályázók közbeszerzési eljárás keretében választják ki azokat a szolgáltatókat, amelyek a munkát elvégzik.</i>	<i>A megvalósítás során igénybe vehetünk alvállalkozókat, de közbeszerzési eljárás kiírása nem kötelező.</i>
<i>Bírálati szempont</i>	<i>Nyílt pályázaton: NFT céljaihoz való hozzájárulás, Közbeszerzések esetén: árajánlat</i>	<i>Projekt minősége, Európai célokhoz való hozzájárulása</i>
<i>Megvalósítás</i>	<i>A tenderkiírások pontosan meghatározott feladatok elvégzésére kerülnek kiírásra. Kivitelező cégek, nagyvállalatok, szolgáltatók, indulnak a tendereken, a kkv-k elsősorban az ő beszállítójuként vehetnek majd részt a munkában.</i>	<i>A nyertes pályázók saját maguk valósítják meg a projektet. Saját ötletek, elképzelések valósíthatók meg.</i>

(Forrás: Földessy Aranka, Lovász Gabriella (2004): Európai pályázatok kézikönyve pp.451)

5. számú melléklet: A Budavári Labirintus helyreállításáról készült felvétel

(Forrás: <http://mno.hu/belfold/barangolas-a-kutba-hajigalt-lanyok-vilagaban-1087188>)

6. számú melléklet: A Rudas Gyógyfürdő felújított homlokzatáról készített kép

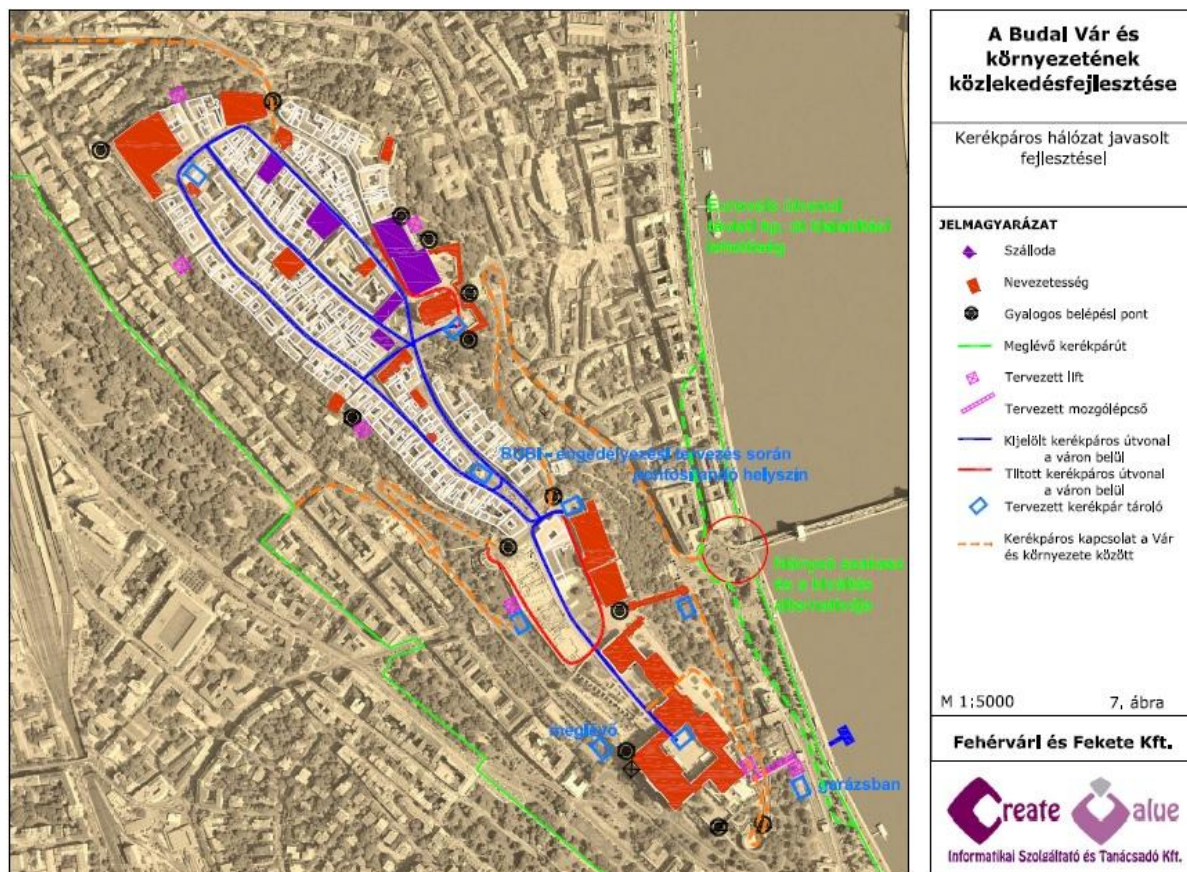
(Forrás: <http://mno.hu/gazdasag/regi-uj-pompajaban-tundokol-a-rudas-1117565#>)

7. számú melléklet: Költséghaszon elemzés áfa-visszaigénylés esetén

(Forrás: Fehérvári András Et Al, 2012, pp.331)

8. Számú melléklet: A kerékpáros hálózat javasolt fejlesztése

(Forrás: Fehérvári András Et Al, 2012, pp.337)

9. számú melléklet: Költséghaszon elemzés áfa-visszaigénylés esetén

	Jelenérték	Összesen	2013	2014	2015
1. Előkészítés költségei	649 172 605	649 172 605	649 172 605	0	0
2. Projektmenedzsment	259 650 456	278 216 831	25 341 078	109 006 732	143 869 020
3. Más emberi erőforrásokkal kapcsolatos projektköltségek (bérek, bérjellegű költségek, megbízási díjak)	0	0	0	0	0
4. A projekt célcsoportja számára biztosított támogatások (pl. útiköltségek)	0	0	0	0	0
5. Építés	6 575 109 657	7 091 552 350	190 000 000	2 760 620 940	4 140 931 410
6. Eszközbeszerzés	2 079 905 539	2 182 342 000	654 702 600	872 936 800	654 702 600
7. Szakmai szolgáltatások igénybevétele (pl. tájékoztatás, könyvvizsgálat, műszaki ellenőr)	187 748 109	197 951 362	42 821 683	93 034 102	62 095 577
7.1. Közbeszerzés költségei	24 523 810	25 000 000	15 000 000	10 000 000	0
7.2. Műszaki ellenőr költsége	52 583 256	55 212 419	0	55 212 419	0
7.3. A nyilvánosság biztosításának költsége	87 965 306	92 738 944	27 821 683	27 821 683	37 095 577
7.4. Könyvvizsgálói díjak	22 675 737	25 000 000	0	0	25 000 000
8. Adminisztratív költségek	0	0	0	0	0
9. Földvásárlás, ingatlanvásárlás	0	0	0	0	0
10. Egyéb költségek	0	0	0	0	0
11. Tartalék	482 915 536	515 105 579	80 242 982	181 677 887	253 184 709
12. Nettó összköltség (egyéb költségekkel együtt)	10 234 501 901	10 914 340 726	1 642 280 948	4 017 276 461	5 254 783 317
13. ÁFA	0	0	0	0	0
14. Bruttó összköltség	10 234 501 901	10 914 340 726	1 642 280 948	4 017 276 461	5 254 783 317

(Forrás: Fehérvári András Et Al, 2012, pp.22)

10. számú melléklet: Nem áfa visszaigénylő kedvezményezett eset

	Jelenérték	Összesen	2013	2014	2015
1. Előkészítés költségei	649 172 605	649 172 605	649 172 605	0	0
2. Projektmenedzsment	259 650 456	278 216 831	25 341 078	109 006 732	143 869 020
3. Más emberi erőforrásokkal kapcsolatos projektköltségek (bérek, bérjellegű költségek, megbízási díjak)	0	0	0	0	0
4. A projekt célcsoportja számára biztosított támogatások (pl. útiköltségek)	0	0	0	0	0
5. Építés	6 575 109 657	7 091 552 350	190 000 000	2 760 620 940	4 140 931 410
6. Eszközbeszerzés	2 079 905 539	2 182 342 000	654 702 600	872 936 800	654 702 600
7. Szakmai szolgáltatások igénybevétele (pl. tájékoztatás, könyvvizsgálat, műszaki ellenőr)	187 748 109	197 951 362	42 821 683	93 034 102	62 095 577
7.1. Közbeszerzés költségei	24 523 810	25 000 000	15 000 000	10 000 000	0
7.2. Műszaki ellenőr költsége	52 583 256	55 212 419	0	55 212 419	0
7.3. A nyilvánosság biztosításának költsége	87 965 306	92 738 944	27 821 683	27 821 683	37 095 577
7.4. Könyvvizsgálói díjak	22 675 737	25 000 000	0	0	25 000 000
8. Adminisztratív költségek	0	0	0	0	0
9. Földvásárlás, ingatlanvásárlás	0	0	0	0	0
10. Egyéb költségek	0	0	0	0	0
11. Tartalék	482 915 536	515 105 579	80 242 982	181 677 887	253 184 709
12. Nettó összköltség (egyéb költségekkel együtt)	10 234 501 901	10 914 340 726	1 642 280 948	4 017 276 461	5 254 783 317
13. ÁFA	2 763 315 513	2 946 871 996	443 415 856	1 084 664 644	1 418 791 496
14. Bruttó összköltség	12 997 817 415	13 861 212 722	2 085 696 804	5 101 941 106	6 673 574 813

(Forrás: Fehérvári András Et Al, 2012, pp.25)

11. melléklet: A várbazár látványterve

(Forrás: <http://www.kormany.hu/hu/kozigazgatasi-es-igazsagugyi-miniszterium/hirek/latvanyterveken-a-felujitott-varbazar>)